

VAITKOS Kėstolis

Pasaulė lietovių sovažiavėms Plungie

Lėipas 23-25 d. Plungie, Žemaitiu dailės muziejou (Oginskė rūmūs), vīka Pasaulė lietovių bėndruomenės (PLB) ė Pasaulė lietovių jaunėma sąjungas (PLJS) lėderių sovažiavėms „Stiprybė per vienybę ir pasirėngimą“. Gers šimts aktyvių ožsėinė lietovių ėš 30 šalių aptarė sava darbus ė rūpesnius, derėna bėndradarbiavėma, šnekiejė api lietovių kalbuos, tautėnės tapatībės ėšsauguojęma ėšeivėjuo, api Lietovuos garsėnėma pasaulie.

Api sovažiavėma ė vėsa diaspuoras veikla mums papasakuoję žemaitė ėš Mažeikių, Šveicarėjės lietovių bėndruomenės pėrmėninkė Caspersen Jūratė.

PLB

PLB bova isteigta 1958 m. Niujorkė. Dabā ont svieta jau ėr 57 lietovių bėndruomenės. Amerėkuo, Australėjuo, Luotėnu Amerėkuo bėndruomenės veik senė. Šveicarėjės – vėina seniausiu. Vo kuoki Airėjės bėndruomenė – dā tik 35 metus.

Seniau svarbiausis PLB darbs bova padietė Lietuvā atgautė nepriklausomībė. Vo dabā – rėk rūpintėis lietovių kalbuos, lietovėšku tradicėju ėšsauguojęmo savėi ė sava vākams.

Kas 3 metā Lietovuos Seima rūmūs vīkst PLB Seima sovažiavėmā. Vo kėtė sovažiavėmā būn kėtuos Lietovuos vėituos – kad ėšeivė geriau pažintom sava buočiū žemė.

2 PARUODAS

Caspersen Plungie vėišiejė ėr 2019-tās – i muziejou bova atvėžosi Šveicarėjės lietovių fuotuoparuoda „Lietuvių Šveicarija“ („Žemaičių saulutė“ rašė api ton paruada 2019 metu 12-13 nūmeriūs).

Vo šin karta i muziejou ėš Ispanėjės bova atvėžta Čiurliuonė fuotuografėju paruada „Laisvės preliudas“. Kāp sakė muziejiaus direktuorios Šimkos Ruoberts, tuos paruosuos atėdarėms bova kāp

Caspersen Jūratė ved sesėję api bėndruomenių stėprėnėma.

ė vėsa PLB sovažiavėma atėdarėms. Vo Čiurliuonis ė poikė pritėka: jug jauns vaikiš ėš Droskėninku Oginskė dvarė muokėnuos mozėkoutė, grājėję so fleito, dainiava chuorė, paišė. Ė tik 1905 metās paveiksloutė bova nuvažiavė i Anapa, pri Jouduosės jūras...

Paruosuos atėdarėmė pritėka ė Skouda kultūras cėntra chuora „Apuolė“ padainioutas Čiurliuonė ėšdailintas senuosės lietovių dainas.

10 %

Pasaulė lietovių veikluo dalėvaun tik kuoks 10 pruocėntu ėšeiviu. Ėr anėi „vėž“: patarėnie diel versla, diel investicėju, diel turizma skatėnėma, diel

lietovībės sauguojęma, diel muokėklū. Sovaziavėmė bova diskusėjės – kas ė kāp galietom atėtė i tus „plėšėnius“.

Kėtėms tautietėms rėk vėn primintė Lietova. Kad anėi jaustom pareiga. Jug gal atėtė kuoki krizė. Ė tūmet ne vėsė patis jįntomės veikluos. No a pėningū doutom, a pabiegielius priįjįntom...

BĖNDRAVĖMS

Kāp saka Caspersen – PLB ėr kāp tėlts, katras sojung. Jau ėr apjūgtė ėšeiviu rašėtuojė – kas kelė metā Lietovu vīkst anū sovažiavėmā. Bova somanėms pritraktė daugiau menėninku ėš ožsėinė i Pasaulė žemaitiū dailės paruosuos, katruos kas 4

Dobilaitės Vilmas nuotrauka.

metā būn Žemaitiū dailės muziejou Plungie, no neisėgėvendėna. Bet šimeta menėninkės ėš Amerėkas ė Pracūzėjės isteigė vizualėnė mena internetėni muziejou dailėninku darbams patalpintė.

Ėšeivėjės lietovė šuok ė dainiū fuokluora ansamblėiūs – ėr atvažioun i Dainū švėntės Lietovu ėr i Šuokiū švėntės diaspuoru.

Skaitėtuojė sosėrenk i klubus (Caspersen isteigė ė vaduovaun Čiuricha lietovėškas kningas klubou) – ė kvėitās i svetius rašėtuojus ėš Lietovuos. Vo par PLB sovažiavėma Plungės kultūras cėntrė bova paruosdėts premjerėnis kins „Mūsų Olimpiada“ – api kas 4 metā organizuojamas Pasaulė lietovių sporta žaidėnės. Dar ė Lietovuos

Caspersen šalėp Plungės bibliotėkas.

Vaitkaus Kėstotė nuotrauka.

sporta muziejiaus paruada „Pasaulio lietuvių sporto žaidynės nuo Toronto iki Palangos“ bova ėšstatėta.

AMBASADUORĖ

I lietovėška veikla ėšeivė renkās ne tik pagal puomėgius. Anus sokvėit ė garbies ambasaduorė, katrus paskėr savėvaldībės. Paskėr žėnuomus žmuonis – ar ožsėiniūs gėvenontius, a po Lietova ėšsėsklaidiosius. Tėi ambasaduorė sokvėit kraštietius šėltam pabėndravėmou ė gerims darbams. Vo bėrželie jau bova ė pėrmāsīs garbies ambasaduoriū sovažiavėms.

Pati Caspersen ėr Pagiegiū savėvaldībės garbies ambasaduorė diaspuorā (kėta karta ėr muokiosīs Pagiegiū vėdorėnie).

ŠVĖITĖMS

Ėšeivė tor sekmadėinė–

nės muokėklelės – lietovių kalbā ė tautībė ėšlaikītė. No gėvenėms ėšblaška. Caspersen Jūratė so vīro dano Jeso tor do sūno. Abodo lietovėškā šnekiejė muokėklelie ė daržėlie. No paskiau muokėkla abodo prarėjė, paskiau žmuonas prarėjė... Bet Šveicarėjės žemaitė tėk – ta gluobalizacėjė, ta niveliacėjė praēs.

Daug pri ėšeiviu švėitėma prisėdiejė Vuokītėjuo veikonti lietovėška Vasarė 16-uosės gimnazėjė. Suovietėnės laikās jaunėms – ožvės ėš Pėitū Amerėkas – so Lietovių fonda stipendėjė bova siuntams i ton muokėkla. Ė ne diel savės, ne tėp diel žėniū, vo ėšmuoktė lietovių kalba ė parvažioutė i sava bėndruomenė – anā vaduovautė. Poikos pavėzdīs – Kalvelis Juons (Juan Ignacio Fourment Kalvelis) ėš Argenti-

NUKELTA I 2 PSL.

ŽEMAITĖŠKA RAŠTA LAIKS

2024-ėijė bova Žemaitėška rašta metā. „Žemaičių saulutė“ i kuožna nūmeri diejė po ketoris atskėrus poslapiūs – mūsā kalbā ėr istuorėjė, literatūrā ė kėtėms kultūras dalėkams, kraštuotirā ėr etnografėjė.

Vo kon 2026-ėijė? No ė viel rėk rašītė truopnė, savuotėškā. Napalėstė. Naožlėstė sava vėitas. Jug mūsā žemė – sava ruoda.

Stuojė žemaitėška rašta laiks.

ŠIAME
NUMERYJE

3 psl.

Kaip skaityti meną

ŽEMAITIŠKS

Žemaitėškė elgėijė balsė

Žmuonis vėn drōsiau šnek žemaitėškā. Tonkiaus ē paraša. Lėd kningas, eilioun puosmus, raša straipsnius, kabėn skelbėmus. Tik jau ta rašība – kāp kumet... Žemaitė – gabė ir, pajimblė. No vėsims dabarčiou žiaurė trūkst laika. Vo gramatėka anon jiestėnuoms jied. Ė žemaitė sava raštė tonkė sosėpainiuo – ožvės elgūsūs balsiūs.

No ir tuokiū elgūju, parvės „ū“, „ī“, katrėi ē lietoviu bėndrėnie aiškė nier trumpė: pūtė dūda, stūgaun ūbaun, pilė litos. Jug nepakavuosi elguojė „ī“ žuodie „grīns“ – jug čė „ī“ ir grīnū grīniausė elgs. Kāp ē žuodie „īla“ – īlas ēš maiša patės ēšėkaiša...

Tonkė žemaitėškė elgėijė „ā“, „ē“ atėtink lietoviu bėndrėnės dvėbalsius „ai“, „ei“: vāks, rėk, sklėstė, lėstė. No ne vėsumet. Jug žemaitė saka – vaiks, leidikla, reikiejė. Čė jau rėk grīnā žemaitiu kalbuos pajotėma.

Balsiu elgoms žemaitėškā mē raštė nikoriou nepapol diel kėrtė nušuokėma. Jė torem krūma – torem ē pakrū-

mali, ē krūmėni, ē krūmapjuovė. Ė čė būtėniausė rėk atskėrtė trumpūsūs balsius, katrėi kažkėik paėlgie diel sava kėrtė, katrus gėrdam kāp kuokius posėlgius. Jug torem rašitė tēp: mama sakė, tetė barė, Jozė gava, Jenė mata. Čė ē patarėms: priš rašidams žuodi – prasėlinksniouk a prasėasmėnouk...

Dabartėnie žemaitiu rašumuojie kalbuo – truopni daugėskaitas kėlmėninka rašība. Žemaitė dabā raša tēp: „čė ir pribraižita tėisiū tėisiū“ (liet. „čia yra pribraižyta tiesių tiesių“), „būn bluogū bluogu – tuokiū internetėniu dėinuoraštiū“ (liet. „būna blogų blogų“).

Poiki, ēšskėrtėnė rašība...

Žemaitė tor ēr elgōji „ō“. Kāp ir sorašita i žemaitiu žuodinus – „tas gaidis ir polōs“. No ē spīglis ir dorōs – dortėnā dor. Vo jau tēi atkeltėnė-nukeltėnė kėrtė ē balsiu mainīmuos („pėrmāsīs“ – „pėrmōji“ – „pėrmūsūs“) – sovės atskėra respublika. Čė jau ēdams i pėnktojė klasė veikė gali gautė šeštōjė pataisa...

Elgāsīs žemaitiu „ī“ – kāp lietoviu bėndrėnės „y“. Ė tiktās vėituovardė ar asmėnvardė galiptom būtė rašumīs so „y“: Alytus – i navigacėjė, kad atsektomi taka, Grybauskaitė – i kuokė paėiška, kad atpažintomi

sava prezidėntė...

Pri elguojė „ī“ rėk laika priprastė. Vo elguojė „ē“ dar ēr ožrašitė nemuokam! Ė ras't gaunam ligioutėis i kėtus žemaitius sosiedus, katrėi „dvėgarsėn“ ē saka „skėnstė“, „tėnstė“, kėnstė“, „švėnstė“. A laukam žemaitiu kalbuos – kāp regėjuonėnės kalbuos – pripažėnėma ēr itėisėnėma. Tumet ē tēi rašības rėkalā jou pajodietom...

Vo dvėgarsius balsiu elgoma nuruoditė kažėn a galiptomem. Va: žuodiūs „Trumpas“ ē „trumps“ balsė „u“ elgoms nier ni trumps, ni tuoks elgs. Žuodie „klumpė“ balsis „u“ ir tėkrā elgs, so laužtėnė priegaidė. No dvėgarsiu a dvėbalsiu balsiu elgoma palėkem kalbėninkams – anū raštams so vėsuokės diakritėnės ženklās. Ė rašikem paprastā, valog sava sopratėma: kior-kė, žiorkė, Telšiū plumpis, Plungės kliunkis...

Sotaisė Vaitkos Kėstotis

Pasaulė lietoviu sovažiavėms Plungie

ka geriau soprastom.

ŽEMAITIU ŽEMĖ

Pernās lapkrėtie Lietovuos Seimė Žemaitiu kultūras draugėjė (ŽKD) ē Seima laikėnuoji žemaitiu gropė soorganizava konfėrencėjė, skėrta Žemaitėjės – kāp istuorėnės Euruopas žėmės – ē žemaitiu regėjuonėnės kalbuos klausėmams. Caspersen dalīvava kāp PLB Kultūras kuomīsėjės pėrmėninkė.

Šimeta Šveicarėjės lietoviu bėndruomenė ir pakvėitosi ŽKD pėrmėninka Žebrauski Algėrda ē kalbėninka Pabrieža Jūzapa i sosėtėkėma Soloturnė – rogpjūtė 29 dėina papasakuotė api Žemaitiu istuorėnė žėmė ē žemaitiu kalba. Būs aplonkīts ē Soloturna miestė veikōs „Mažuojė princa“ muziejōs – jug Pabrieža ir ēšvėrtės ton poikiōjė kninga ēr i žemaitiu kalba.

I sovažiavėma sosėrinka bėndruomeniu līdėrē ēš vėsa svieta (va: PLB pėrmėninkė Henke Dalė – ēš Vuokītėjės, PLJS pėrmėninkė Beržanskaitė Agita – ēš Kipra, Čiurliuonė fuotoparuodus kuratuorė Dobilai-tė Vilma – ēš Ispanėjės). Plungės mers Klišuonis Audrios papasakuojė api miesta istuorėjė ē šėndėina. Po sesėju svėtė bova šuokdėnamis, kvėitamis padainioutė ē pažaistė. Ėr atsėmintė žemaitėška kulinarėjė. Po sovažiavėma bova vėišnagė ē Telšius. Ivīka poiki lietovėškā žemaitėška svėntė.

Plungė

PLB sovažiavėma dalīvė Telšiūs (pėrmuo eilu, vėdorie – Henke Dalė ē Telšiū mers Katkos Tuoms).

Telšiū savėvaldībės nuotrauka.

ATKELTA ĖŠ 1 PSL.

nas. Caspersen pasėkvėitė anon i sovažiavėma sesėjė api lietoviu bėndruomeniu stėprėnėma, katron pati vedė. Mat ons galiejė papasakuotė ne tik api Argėntinas, bet ēr api Brazilėjės, Kolumbėjės, Ekvaduora lietovius. Galiejė vertiejautė bėndrakeivėms, katrėi jau nebmuok lietovėškā.

MAŽEIKĖŠKĖ

Jūratė Jablonskytė-Caspersen – kėlėma ēš Mažėikiu. Nomūs ē vėdorėnie šnekiejė žemaitėškā. Tik po tievoka mėrtėis muokīkla pabėngė mamas gimtėnie – Pagiegīūs. Tievoks bova kėits žemaitis. Ė

doktie tuoki auga – kėita, ožsėspīrosi. Nepastumsi... Dvė sesės ēš mamas pėrmuos santuokas liōb sakīs: „No to – žemaitė!“. Ė tas pasakīms reiškė tuoki gera ēšskėrtėnoma.

Jūratės žemaitėškomis tujaus pasėjota ē Vėlniaus universitėtė, kor ana istuojė muokītėis anglu filuologėjės. Dekans Girdenis Aleksos ož karta atpažėnės žemaitė: „Gėrdžio – dou-nėninkė! Ateik, mergėlė, i kabineta ē papasakuok, kas čė tau nesisek.“ Ėr ožtėkrėnės – naujuokės rėkals diel bėndrabotė būs sotvarkīts: „Vėskas būs gerā“. Ė kėts atsėmėnėms. Pėrmamė kursė anglistus luotīnu kalbuos muokėnos i tuoki prėkli diestītuojė

Čiurliuonė paruođu.

liōb pasėšaipīs: „Nu, tai dabar imsīm skaityt naują tekstą – ir pasiklausysim lotyniškai-žemaitiškai. Jūrate, skaityk“...

ŽEMAITIŠKOMS

PLB svarbiausis darbs

– lietovībės ēšsauguojėms. Bėndruomenies žemaitiu nier daug, no anėi – kėitė, patėkėmė. Kuožnos – ož do...

Šveicarėjūo žemaitėškomou priskėrama nepajodėnoma tvėrtībė. Žemaitė nepajodinsi – pakol nei-

Vaitkaus Kėstotė nuotrauka. tėkinsi. Kėts jau nabšnek žemaitėškā – no tor ēšlaidės ton kėitoma. Vo Ciu-richa lietovėškas kningas klubė Šveicarėjės žemaitė Daujuotės Vėktuorėjės (Daujuotyts Viktuorėjės) kninga „Balsā ūkūs“ / Balsai ūkuose“ skaita balso –

KAIP SKAITYTI MENĄ

Rugpjūčio 5 d. plungiškai ir miesto svečiai gausiai susirinko į bibliotekos projekto „Literatūriniai susitikimai Plungės viešojoje bibliotekoje – paaiškinkit man knygą!“ baigiamąjį renginį – Kristinos Sabaliauskaitės knygos „Kaip skaityti meną“ pristatymą. Sveikindamasi su renginio dalyviais projekto vadovė Genovaitė Matevičiūtė džiaugėsi, kad projektas baigiamas labai stipriu ir išskirtiniu susitikimu. Renginio svečiai – išskirtinės asmenybės, žmonės, kuriuos pažįsta visa Lietuva: Lietuvos dailės istorikė, menotyros mokslų daktarė, rašytoja Kristina Sabaliauskaitė ir menininkas, filosofas, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus generalinis direktorius Arūnas Gelūnas.

Labai nuoširdų, neskubų svečių pokalbį apie meną siūlome ir „Žemaičių saulutės“ skaitytojams.

A. Gelūnas: Ateiname tiesiai iš Oginskio rūmų, jau apžiūrėję parodas, patyrę meną, jo įkvėpti. Tai tarsi mūsų kasdienybė, bet mes suprantame, kad mūsų auditorija dažnai būna žmonės, kuriems menas ir meno patirtis nėra kasdieninė duona. Kaip rasti raktą į tuos žmones? Mums, muziejaus žmonėms, tai yra profesija, misija, rašytojams, dailėtininkams – užduotis turėti skaitytoją.

Pradėsiu nuo provokacijos: apsimesiu žiopleliu, nesuprantančiu ir klausiu. Kai mes bandomė įsivaizduoti klasikinės tapybos istorinę aplinką, tai yra tylą: be mašinų, be kompiuterių, komunikacijos priemonių, dar nėra net traukinių. Tai yra tylą, tuštumą, ir ten tie paveikslai, tie vaizdai turi atrodyti kaip tikras stebuklas. Kai menininkas sukuria paveikslą, bet aplink gamta, platūs laukai (įsivaizduokime ir Harlamo aplinką) – tikrai nėra daug kultūrinės ar mechaninės, žmogaus jau sukontroliuotos aplinkos. Bet šiandien mes skęstame vaizdų jūroje. Vaizdais esame tiesiog užlieti, mus užlieja mobilieji telefonai, kompiuteriai, kinematografas, televizija, reklamos miestuose – daugybė vaizdų. Kodėl šioje vaizdų jūroje vis dar verta mokytis skaityti meną? Ir ką reiškia tas meno skaitymas?

K. S.: Toks provokavimas, apsimesiant kvailučiu, yra pats pavojingiausias įmanomas dalykas, o tavo paprastuose klausimuose girdėti fundamentali gelminė ištartis – klausiu apie pačią žmogaus būtį. Kai tu, Arūnai, pradėjai kalbėti apie senuosius laikus, kai gimdavo tie klasikiniai meno kūriniai (ir paminėjai, koks tai būdavo įvykis, užsiminei apie Harlamą), mano galvoje išsyk pradėjo suktis mintis, kad anais laikais meno, o ypač tapybos kūriniai ir ypač jei mes kalbame apie tapybos suklestėjimą ankstyvajame Renesanse, nuo Džioto laikų iki didžiųjų Renesanso meistrų, – tie darbai būdavo ryškiai išsiskiriantys dėl vieno paprasto dalyko – spalvos grynumo. Nes tai buvo paprasti laikai: žemė, purvas... Vienintelės grynios, ryškios spalvos buvo arba augmenijos žaluma, gėlių žiedai, vandens mėlynumas, arba brangakme-

niai, iš kurių gaminami dažų pigmentai, ir aš apie tai savo knygoje kalbu. Dėl to tas senasis paveikslas – dėl savo spalvų ryškumo – ano meto aplinkoje būdavo tarsi su kokia kvintesencija, išgryninimas, visiškas kosmosas, stebuklas. Gyvenimas paveiksle sušvisdavo naujomis, dieviškomis, metafiziškomis spalvomis. Dabar mes gyvename vaizdų apsuptyje, naujoje tikrovėje ir tie visi vaizdai yra sudaryti iš mažyčių lempučių arba iš pikselių, jie visi dažniausiai yra skaitmeniniai ir dauguma jų yra nekokybiški ir labai vienodi. Kai toje vaizdinioje atsiranda meno kūrinys, turintis menininko prisilietimą (dažnai netaisyklą, dažnai fizinę, susijusį su jo psichine, nervine būseną kūrybos metu), „atvirą nervą“, toje vaizdų

toriją. Tai sykiu ir didaktinė priemonė. Aš dar pacituosiu nuostabų vokiečių menotyrininką Erviną Panovskį, kuris sakė, kad humanitaras visada yra istorikas, visada atsigręžia į istoriją, mato istorinėje perspektyvoje. Tai ką mums daryti, jei mes neturime istoriko geno ir norime prakalbinti meno kūrinius, norime įveikti tas prasmes? Koks pažinimo registras turi įsijungti? Gal visgi verta atsiversti K. Sabaliauskaitės knygą?

K. S.: Grįžkime prie antrosios Tavo klausimo dalies – apie meno skaitymą. Jau Pats užsiminei apie „vargšiukų bibliją“, bibliją pauperum (lot. vargšų) – kad šventoji istorija ir tikėjimo tiesos beraščiams žmonėms visada buvo aiškinamos vaizdais. Pirmoji komunikacijos kalba

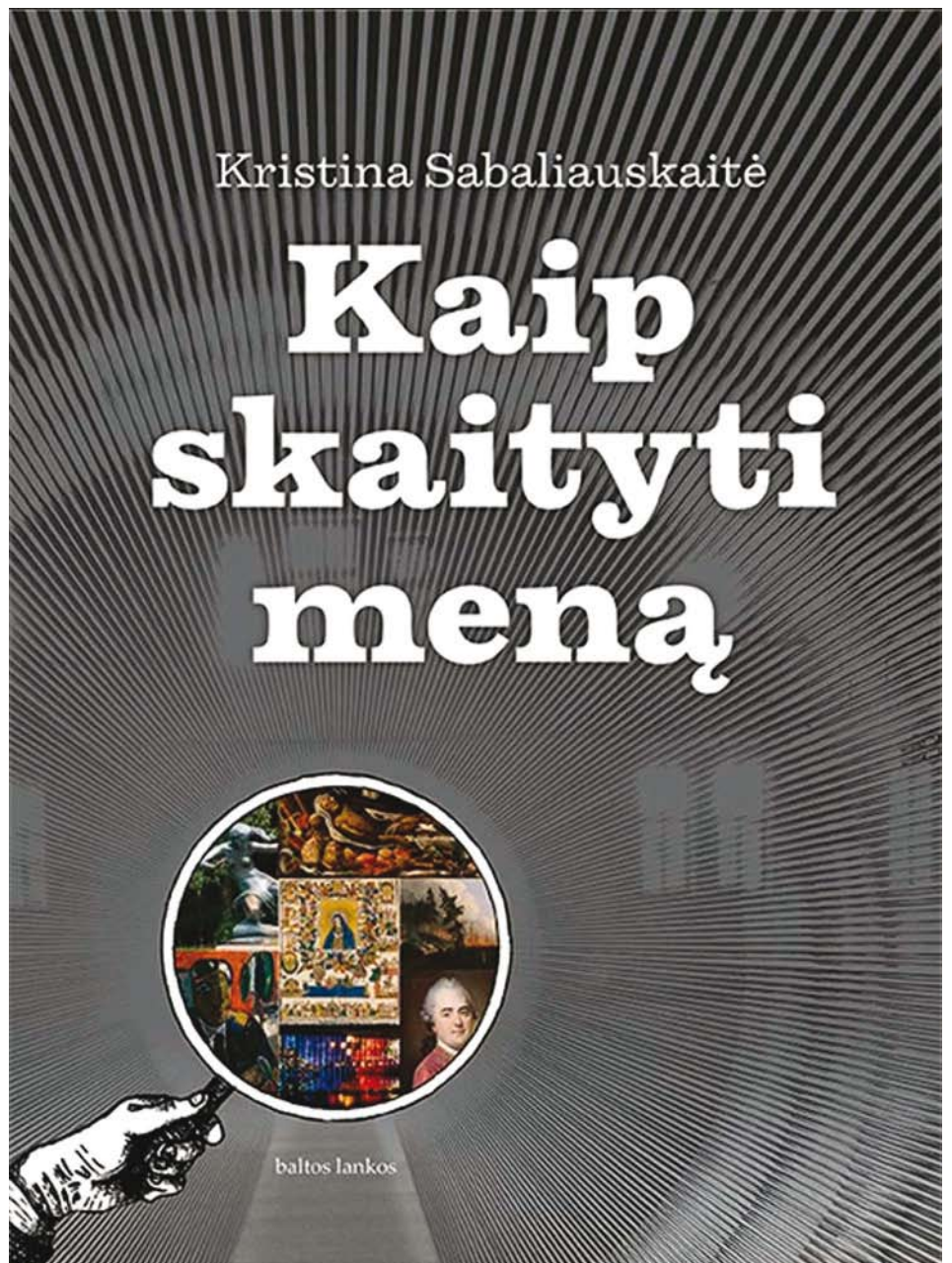

A. Gelūnas ir K. Sabaliauskaitė.

gausoje jis išsiskiria gyvumu ir tikrumu. Tai man teikia didelę paguodą!

A. G.: Išties pabandykite mintimis nusikelti į senus laikus. Yra tokia Patriko Ziuskino knyga „Kvepalai“, kurioje kalbama apie XVIII amžių, apie kvapų meistrus, kurie kuria smarves: dvokia gyvulių odos, čia pat išpilamas šlapimas... Higienos ir aplinkos prasme meno šedevrai gimė visai kitokioje aplinkoje, ir juos pamatyti yra stebuklas. Privilegiuotųjų klasei tai prieinama, bet tokių darbų galima pamatyti ir bažnyčiose – ateini pasižiūrėti į „vargšų bibliją“ – vaizdus ant sienų tiems, kurie nemoka skaityti, vaizdus, pasakojančius evangelijos is-

buvo vaizdų kalba: ar tai būtų uolų piešiniai, kai dar nebuvo rašto, ar pirmieji raidynai, gimę iš supaprastintų paveiksliukų, pvz., egiptiečių hieroglifai. Taigi žmogus pradėjo „kalbėti“ vaizdais ir stengtis užrašyti. Man tai buvo labai įdomu. Iš tikrųjų meno kūriniai iki pat šių dienų „transliuoja“ tai, ką norėjo pasakyti menininkas. Kūriniai kalba. Vadinasi, tai yra kalba, na, o kalbą reikia mokėti skaityti, suprasti, turėti bent pagrindus žinių, kurios vadinasi „ikonografija“. Tai Ervino Panofskio sukurtas terminas iš „aikon“ (vaizdas) ir „grafos“ (rašau). Tai ištas mokslas apie vaizdų prasmes mene. Kai ateinama prie kūrinio su noru

Projekto vadovė Geovaitė Matevičiūtė.

jį suprasti ir įsigilinti, kas ten iš tiesų yra, o ne tiesiog „gražu“ ar „negrazu“, „patinka“, „nepatinka“, tuomet ir atsiranda meno istoriko profesijos būtinybė. Tuomet bandai suprasti, kuo šis kūrinys yra naujas, kaip kurta iki jo, o gal jis kaip tik ne naujas, gal kaip tik tradicinis. Man atrodo, kad apskritai mūsų būties apmąstymas yra neatsiejamas nuo dviejų dalykų: nuo istorijos pažinimo ir skaitymo. Be šių dviejų

kelrodžių turbūt neįmanoma susiorientuoti pasaulyje. O mene turbūt neįmanoma susiorientuoti be ikonografijos ir be pastangos perskaityti vaizdus. Šią knygą rašiau galvodama apie jaunus žmones, vyresnius nei dvylikos metų, norėdama suteikti įdėmaus žiūrėjimo pagrindus – žinių apie meno stilius, meno technikas, apie tai, kaip žiūrėti ir kaip bandyti „perskaityti“ kūrinį, visiškai nebijant užduoti pačių keisčiausių

klausimų, kurie paprastai ir siekia esmę.

A. G.: Keliauti nuo būsenos, kai dar nepajėgi užduoti jokio klausimo, nes dar neturi jokios sistemos, atskaitos taškų ir net nežinai, nuo ko pradėti, iki žavios diskusijos, iki pramogos, puikaus laisvalaikio... Aš čia kalbu ir apie save, nes užduotis labai panaši: reikia į parodas pritraukti žmonių, reikia įrodyti, kad tai puiku. Ne priversti, kad žmonės eitų į meno muziejus, nes tai kažkokio „prestižo“, „aukštos klasės“, snobiškumo, savęs priskyrimo kažkokiai žmonių grupei būdas, „lygis“; ne, mes sakome, kad jei savaitgalį su bičiuliais nežinai, ką veikti, be pasivaikščiojimo gamtoje, puikaus maisto, žavių anekdotų, galima nuostabiai praleisti laiką parodoje, prieš meno kūrinį, prie kurio gali gimti puiki diskusija, kuri negali gimti niekur kitur.

Kristina, ar tavo knygos parašymo motyvas nors kiek panašus į mano lūpmis kalbančio muziejininko, kuris pažįsta tą pasaulį, žino, koks jis nuostabus, kiek jis teikia erdvės erudicijai ir pažinimui, ir sykiu žino, kad tai gali būti ir pramoga? Tas pasaulis tau teikia tikrą, stiprų džiaugsmą ir, kai daliniesi juo su kitais, kai žinai, ką reiškia šarvo blyksnis Karavadžo paveiksle ir kiek tai giliai veda į istoriją ar teologiją, kiek tu gali apie tai kalbėti, – tarsi norėtum paimti už

■ NUKELTA Į 4 PSL.

KAIP SKAITYTI MENĄ

ATKELTA IŠ 3 PSL.

rankos nedrįstantį žmogų, atvesti jį į muziejų ir pasakyti: štai turtai! Štai kiek galima suteikti sau džiaugsmo! Ar taip? Tu draugiškai siūlai, nori įvesdinti naują, jai tau nebloggeri pažįstamą pasaulį?

K. S.: Klausimas susijęs su tuo, kas kūryboje visada būna labai iracionalu. Taip, be abejo, aš norėjau įvesti į pasaulį, kurį nebloggeri pažįstu, kurį labai myliu, kuris mane žavi, jaunimą, jaunas žmones, kad jie galėtų skaityti, taip pat pažinti tą pasaulį, bet dabar tau bekalbant aš visą laiką galvoju apie savo vaikystę ir apie tai, kaip menas atsirado mano akiratyje ir ką man tai reiškė. Turbūt dar į mokyklą nėjau. Gyvenimas Vilniuje tais laikais buvo niūrus. Tai buvo pilkas betonas. Ir labai gražios gelsvos apsilauptų barokinės bažnyčios, kuriose buvo begalinio grožio meno kūriniai. Patys gražiausieji buvo tuo metu iš tikinčiųjų atimtoje katedroje, tuometinėje Paveikslų galerijoje. Dabar tie kūriniai yra tavo muziejaus fonde (A. G.: „Restauruojame“), o anuomet aš jų eidavau žiūrėti į katedrą arba į Šv. Jonų bažnyčią, kuri anuo metu buvo VU mokslo muziejus. Aš nemokėjau nieko paaiškinti, aš tiesiog norėjau žiūrėti į tuos kūrinius. Anuomet jie buvo kaip atsvara tai pilkumai, bjaurumui aplinkui. Aš paskui pradėjau kolekcionuoti tarybinius pašto ženklus su Ermitažo ir kitų šalių paveikslais, atvirukų komplektus su ispanų, italų ir britų tapyba. Tai buvo kažkoks pirmų potraukis tam grynajam grožiui, kurio man labai trūko ir kuris man buvo tarsi kažkoks inkaras, kad neišprotėčiau ir matyčiau visa ko prasmę. Vėliau gavau dovanų Maironio knyga apie meną (nuo Džioto iki Sezano), kurioje iš esmės buvo visa Vakarų Europos tapybos istorija. Buvau nučiupinėjusi, „nuvarčiusi“ tą knygą. Kai man būdavo labai bloga, pasiimdavau, vartydavau ją ir žiūrėdavau visus tuos paveikslus. Aišku, buvo labai sunku ant širdies, nes tais laikais aš galvoju, kad gyvenime niekada originalų nepamatysiu. Dabar didžiąją daugumą jau esu mačiusi (ačiū Lietuvos nepriklausomybei). Supratau, kad tas kalbėjimas apie meną dažnai gali užgauti tokias stygas, kurių nepasiekia ir neužgauna literatūra. Kad ir nemokėdamas „skaityti“, į vaizdą žmogus reaguoja stipriau. Tai patyriau vėliau, kai išvažiavau gyventi į Londoną, kai pamačiau, kaip ten gražiai dirbama su vaikais, koks didžiulis dėmesys skiriamas meninei edukacijai, kuri prasideda nuo ketverių metų. Kai ketverių metų vaikai pradeda lankyti mokyklą (Britanijoje tai prasideda taip anksti), jie

yra vedami į visus muziejus, sodinami prie Hanso Holbeino ambasadorių portretų, prie Franso Halso „Besijuokiančio kavalieriaus“ ar karalienės Viktorijos portreto ir su tais vaikais kalbamasi, jiems pasakojama, aiškinama ir taip po truputį, suprantamais būdais vaikai yra įvedami į meno pasaulį. Todėl nenuostabu, kad Britanijoje šiuo metu reziduoja didžiausi, svarbiausi meno rinkos ekspertai, vyksta aukcionai, virte verda visos meninės gyvenimas: gyvi muziejai, lankomos parodos. Taip yra todėl, kad nuo mažumės ugdomas meno supratimas. Tuo metu džiaugsmu, pirmaisiais žvilgsniais į meno kūrinius labai norėjau pasidalinti, todėl mano knygoje yra visokių juokingų užduočių, įvairių technikų, kaip „pasidaryti“ mozaiką, nusikalti monetą ir t.t.

A. G.: Manęs neaplei-

kad tarp daugybės vaizdų atsirinktum kokybiškus, puikius, aukštesnio estetiško, semantinio, prasminio lygio darbus, kurie tave vestų nuo nekokybiškų vienadienių paveikslėlių prie Ticiano Džordžo ar Franso Halso. Tai skirtingo tipo vaizdai. Ir tai ne klausimas ar provokacija, tiesiog pamąstymas balsu – gal norėsi pratęsti? Dabar dar prisiminiau, kovo metu, kai buvome uždaryti, išmokome vieną labai gerą pamoką. Tuo metu visi ruošėme virtualius projektus, kad žmonėms bent ką galėtume pasiūlyti: filmavome ekspozicijas, darėme interviu su garsiais žmonėmis. Kilo klausimas: gal to ir pakanka? Bet kai atsidarė durys, taip visi plūstelėjo į fizinę erdvę – į tikras parodas, tikrus koncertus, spektaklius! Vienas teoretikas yra pasa-

noriu klausyti: kaip tu pasiryžai, gyvendama Londone, savo knygai pasirinkti tik lietuviškus kūrinius – kūrinius, esančius tik Lietuvos muziejuose, bažnyčiose, dvaruose, viešose vietose?

K. S.: Kadangi anais laikais didžiųjų kūrinių pasaulis buvo nepasiekiamas, tad didžiausią išspūdį vaikystėje man paliko Lietuvos muziejų rinkiniuose buvę kūriniai. Grįžtant į Tavo ilgą prakalbą pradžią (kas, ar šeima lemia vaiko susidomėjimą menu ir jo pomėgių išsiskleidimą) – aš kuo toliau, tuo labiau prieinu prie išvados, kad tai nebūtinai šeima. Žmonės, menininkai yra kilę iš įvairių šeimų, kartais iš labai problematiškų. Manau, kad domesį menu lemia gero meno prieinamumas, kontaktas su geru menu, kuris yra tiesiog šalia. Kitas dalykas, esantis mano knygoje, – mūsų jaunųjų menininkų darbai, kurie veikia, funkcionuoja pasaulyje. Tai menininkai, kurie augo, brenė jau nebe už geležis-

jo nedomino. Tačiau M. K. Čiurlionio muziejus ir M. Žilinsko dailės galerija su nuostabią kolekciją tuo metu prilygo stebuklui ir tai man darė didžiulį išspūdį ir įtaką.

K. S.: Antroji priežastis, kodėl knygoje aptariu vien Lietuvoje esančius kūrinius – ilgą laiką mūsų kultūroje egzistavusi nelabai gera tendencija – pačių sau nevisavertiškumo įsikalbėjimas: kokie mes vargšai, kaip nieko gero Lietuvoje nesą. Prisimenant kūrinius, kurie man kažkada darė išspūdį, kuriais aš žavėjausi, po daugybės metų su dabartine patirtimi man buvo labai įdomu grįžti į Lietuvą ir pasižiūrėti, ar tikrai jie tokie antrarušiai ar trečiarušiai.

A. G.: Ir kaip? Nė velnio, ar ne?!

K. S.: Nė velnio! Pamačiau, kad jie ir be galo įdomūs, ir jaudina mane lygiai taip pat, kaip vaikystėje. Dabar, kai jau moku skaityti meną, dar matau, kiek į juos daug svarbaus pridėta. Labai norėjau, kad visiems tai būtų prieinama, kad vaikai, jaunimas, šeimos galėtų nuvažiuoti pasižiūrėti, kas yra archyva, kas eksponuojama. Turbūt vienas įdomiausių, tipiškiausių dalykų – „Eglė žalčių karalienė“ Palangoje, prie kurios fotografavosi kartų kartos. Skulptūra, bet kas yra pasistengęs į ją įdėmiai pasižiūrėti ir paklauses, kuo ji tokia išskirtinė? Tai ištis neeilinis, tai labai geras meno kūrinys. Aš rašau, kad jis nenusileidžia skulptūrai, esančiai prie Rokfelerio centro Niujorke. „Eglė žalčių karalienė“ dar virtuoziškesnė, nes ji skirta žiūrėti ne iš priekio, ją reikia apeiti iš visų pusių, ir visais rakursais ji yra tobulai sukomponuota. Tokia ir buvo mano ambicija – kad pamatytume, kiek mes visko daug turime, kaip tai yra įdomu ir kad tai kiekvienam kasdien yra pasiekama ranka.

A. G.: Prisimenu, kažkada su VGTU prorektoriu vyko į Edinburgą, į švietimo konferenciją, ir vienoje Edinburgo parduotuvėje garsiai lietuviškai aptarinėjome, kokias langutas skaras parvežti dovanų. Prislinko viena moterėlė ir sako mums: „Iš Lietuvos ir taip garsiai kalbate?!“ Tai mane tiesiog supykė – tas „būk mažesnis už aguonos grūdą“, tas baudžiauninko susimenkinimas. Štai jūs, žemaičiai, visuomet visai Lietuvai rodote pavyzdį, kaip niekada nenusilenkti, niekada nepasiduoti – taip ir reikia. Ar savo kolekcijų sumenkinimas, ar savo pasiekimų – to neturi būti. Kaip tik vakar mačiau atlikto tyrimo, į kokias valstybes dabar geriausia keltis gyventi, rezultatus: Lietuva yra šešta pasaulyje. Aš taip

ir jaučiuosi, man čia yra geriausia pasaulio šalis. Pirmoje vietoje kaip visada yra Estija. Ją reikia „uždrausti“ – su nuostabiomis gotikinėmis bažnyčiomis, su taip pat fantastiška tapyba viešose erdvėse. Esame ne Miunchenas, ne Britų muziejus, ne Luvras, bet Prancūziją būtinai noriu paminėti: neseniai buvau labai gražiai prancūzų pagerbtas, buvo labai jautru, ta šalis mums labai svarbi, mes intensyviai bendradarbiaujame. Aš iš prancūzų labai daug mokausi, daugelyje sričių jų labai aukštai iškelta kartelė. Atsiimdamas apdovanojimą sakiau, jog ne tik nuostabi jų kultūra, bet ir gilus žmogaus orumo pajautimas. Prancūzas nenulenks galvos. Mes su jumis išlikome ir čia sėdime tik dėl to, kad nenulenksime galvos, kad buvome knygnešiai, partizanai, rezistentai ir kad šiandien mylime bei puoselėjame savo kultūrą. Prancūzijoje meno parodų ir renginių žiūrovas yra būtent toks, kokį savo knyga nori išugdyti Kristina. Prancūzijoje pribėga prie tavęs aštuoniasdešimt septynerių metų senutė, perskaičiusi visą informaciją apie parodą, ir tau užduoda suktą klausimą. Vokietijoje ir daugelyje kitų šalių to nėra.

K. S.: Mes čia apibrėžime tokį įdomų geografinį ratą, pradedant Edinburgu ir tavo minėtomis languotomis žemaičių skarom (A. G.: Ne žemaičių, škotų!). O kodėl žemaičių skaros languotos? Gi iš Kėdainių škotų atėjusios. Ir jos į žemaičių tautinį kostiumą „atėjo“ visai neseniai. O paskui prakalbome apie nenuolankumą, apie tą stuburo turėjimą, apie orumą, prancūzus – vėl apsisukome ir grįžome prie škotų, nes gi škotai yra gėlai. Jie su Prancūzija visada turėjo labai artimus ir labai senus, archajiškus ryšius. Štai toks ratukas išėjo: Škotija, Žemaitija, Prancūzija, vėl Škotija. Įdomu. Tai irgi parodo, kaip kultūros, istorijos ir šaknų žinojimas padeda kitaip į viską pažvelgti. Aš, ruošdamasi važiuoti į Plungę, galvoju, perversiu prieš susitikimą knygą, pasižiūrėsiu, kiek joje dalykų, susijusių su Plunge ar Žemaitija. Pilna! Vien žemaitiškai reikalai! Net pati nustebau. Matyt, vis dėlto tas stuburo turėjimas, kūrybingumas, beatodairiška drąsa kurti yra gero meno sąlyga. Užspaus, užguitas žmogus niekada gero meno nesukurs.

B. D.

*Paruošė
Genovaitė Matevičiūtė*

**PROJEKTĄ FINANSUOJA
LIETUVOS KULTŪROS
TARYBA IR PLUNGĖS
RAJONO SAVIVALDYBĖ**

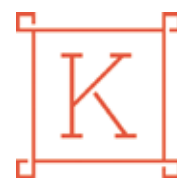
Renginio dalyviai.

džia išspūdis, kad mes su tavimi augome toje smarvės ir pilkumos sovietinėje Lietuvoje ir tie nuostabūs spalvoti kūriniai buvo tas geresnis pasaulis, kurį mes planavome kada nors išvysti savo akimis. Bet tai buvo utopiška, kaip ir vieno mano klasioko kažkoks keistas draugas, turėjęs svajonę pabučiuoti Anglijos karalienę ir užlipti į Eifelio bokštą. Anuomet tai atrodė visiškai nereali tikslai, bet tas vyrukas Anglijos karalienę jau yra pabučiavęs ir į Eifelio bokštą užlipęs. Žmonės tame tautų kalėjime, už geležinės uždangos, susigalvodavo keisčiausių dalykų. Aš taip pat Dailės akademijoje mokiausi (ačiū Lietuvos nepriklausomybei). Supratau, kad tas kalbėjimas apie meną dažnai gali užgauti tokias stygas, kurių nepasiekia ir neužgauna literatūra. Kad ir nemokėdamas „skaityti“, į vaizdą žmogus reaguoja stipriau. Tai patyriau vėliau, kai išvažiavau gyventi į Londoną, kai pamačiau, kaip ten gražiai dirbama su vaikais, koks didžiulis dėmesys skiriamas meninei edukacijai, kuri prasideda nuo ketverių metų. Kai ketverių metų vaikai pradeda lankyti mokyklą (Britanijoje tai prasideda taip anksti), jie

kęs: „Kol dar turime savo fizinius kūnus, mums reikės ir fizinio pasaulio“. Sergėk dieve, jei kam užtenka vien ekraniuko, virtualios patirties – užjaučiu tokių žmogų. Nesuvokimas, kad turi kūną, kad jis prasmingas, kad kūne yra siela, kad jai reikia tikrų paveikslų, šokėjų, muzikantų, tikro parko, kuriame galima sėdėti, – tai labai turtinantys dalykai. Kovo metu pasiskambino verslo klubo vadovė ir paprašė nudžiuginti, paprašė paskaityti paskaitą apie meną. „Kaip galiu jus pradžiuginti, jei pats labai liūdžiu?“ – viskas užrakinta, nei lankytojų, nei kokių projektų... Bet vieną niūrų gruodžio rytą man toptelėjo paskaitos tema – „Džiaugsmo ir šviesos vaizdiniai“ pasaulio meno istorijoje“. Pradėjau rinkti kūrinius paskaitai nuotoliniu būdu ir mane pribloškė tai, kad tų džiaugsmo ir šviesos vaizdinių Lietuvos meno istorijoje buvo gana mažai. Jie truputį dunkslesni, ne tokie džiaugsmingi, kaip, pvz., Renuaro „Iškyla prie upės“, kuriame vaizduojami žmonės bendrauja, ko ketuoja, bučiuoja šuniuką, geria vyną... Lietuvos meno istorijoje tokių paveikslų aš neradau.... Po šio ilgo savo kontekstinio ekskurso

nės uždangos, kurie dabar kuria ir jau turi ką pasakyti pasauliui. Todėl plungiškio Žilvino Kempino „Tūba“ neatsitiktinai atsidūrė ant mano knygos viršelio. Manau, kad iš Plungės, iš čia, iš aplink Žemaitijos, yra kilę tiek daug iškilių šiuolaikinių lietuvių menininkų, nes štai – Oginskio rūmai, dvaras. Grožis, architektūra, parkas – tai jų vaikystėje galėjo būti ir sunykę, neprižiūrėta taip puikiai kaip dabar, tačiau vien tokio objekto buvimas kažką duoda bręstančio vaiko pašmonei. Aš labai daug važinėju po Lietuvą, po Lietuvos bibliotekas ir galiu pasakyti, kad ten, kur apylinkėse yra buvę rūmai arba dvaras, yra gelminė vietos pajauta ir visai kitoks požiūris į kraštotyrybą bei vietos istoriją. O ten, kur miestas pastatytas sovietmečiu, kur nėra muziejaus, galerijos, gražaus parko su fontanu, skulptūromis, yra visai kitaip.

A. G.: Noriu reaguoti: visiškai pritariu! Mano motina buvo muzikantė, pianistė, pasukusi į anglų kalbą, kuri padarė prieinamą anglų ir amerikiečių literatūrą, bet ne vizualiuosius menas. Tėvas buvo neurochirurgas, taip pat skaitė knygas, lankė koncertus, bet vizualusis menas

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

IŠ gyvenimų

Iš vienos Plungės gatvelės gyvenimų

Tuoj už bažnyčios šventoriaus, į dešinę pakalniui link Babrungo – nedidelė Babrungo gatvelė. Ji visada ne pakeliui, todėl dažnam plungiškiui beveik nežinoma.

Buvo auksinė rudens diena, kai pirmą kartą nusileidau žemyn, iki upės. Netikėtai išniręs staigus gatvelės posūkis nuvedė dar toliau, iki „beždžionių“ tilto ir iki sodybos prie pat vandens, kuri visada patraukdavo dėmesį nuo tilto.

Koks jis, tas gyvenimas prie upės, gyvenimas su upe? Apie tai – Babrungo gatvelė.

JANINA

Užėjau į seniausią (tai vis dar plika akimi matoma) ir į vieną gražiausių gatvės sodybų. Gatvelės posūkyje, prie pat upės. Šeimnininkė ponija Vaida kiek nustebė, bet maloniai sutiko įsileisti į namus. Šalia prisėsti prišnekinusi ir mamą Janiną.

Janina šioje gatvėje ir šiame name gyvenanti nuo 1956-ųjų, puikiai prisimena ir gatvelę, ir jos gyventojus.

Jų trobą, kaip sakė Janina, laisvai „traukiančią“ iki 200 metų, kadaise nusipirkusi (iš ko, neaišku) jos baba, Šleininė Izabelė – trobą pirkė kartu su dar dviem moteriškėmis, kiekviena po gabalą. Čia užaugo Janinos mama Stasė su broliu. Ištekėjusi Stasė išsikėlė pas vyrą, į Karklėnų, ten, kaime užaugino ir du savo vaikus – Alfonsą ir Janiną. Į Babrungo gatvę, į svetimiems kurį laiką „rendavotą“ šeimos namą Janina sugrįžo 1956-ais. Sugrįžo viena, mama kurį laiką dar pasiliko gyventi Karklėnuose.

Janina prisimena, kaip Babrungo gatvė nuo seno buvo vadinama „tamsiąja gatve“. Mama, o šiai, dar anksčiau, jos mama pasakodavusi, kad gatvelė buvo itin siaura, tik arklams pravažiuoti, grįsta akmenimis. Ir labai tamsi. Su tamsa čia nemaloniai susidurdavusi ir pat Janina jaunystėje, dirbdama „Linų audinių“ fabrike. „Atsisveikini, būdavo su moterimis po pamainos ant kalniuko, leidiesi į pakalnę ir – kaip į tunelį... O juk aplink visokių buvo, vieną prie tilto papjovė... Bijojau. Vyras iš darbo nepasitikdavo – mados tokios nebuvo...“

KITI

Bet ryškiausias Janinos prisiminimas, yra tai, kiek

daug tai čia gyveno senų panų, davatkų, vienuolių ir kunigėlių. Tikra davatkų ir kunigų, gatvė! Ir dar – pilnos trobos buvo nuomininkų, po dešimt, penkiolika beveik kiekvienoje troboje.

„Tokie laikai buvo, po karo, kai žmonės draskė, iš kaimų vežė, liko daug senų, netekėjusių mergų ir našlių“, – pasakoja Janina ir vardija, vardija... Gustienė, Šeduikienė, Drukčinalė Elena, Narkutė Morta... Pilna davatkų buvo dabar tuščiam ir apleistame Meškauskių name prie pat vandens – Julelė, Domicelė, Elvyra, Staselė... Visos tokios senos, tokios senos, ka jergau... „Veronikelė, Kuotrynelė... Domicelė plika vaikščiodavo eidama durų užsidaryti. Menka tokia, kaip šakelė, aukšta – skeletas. Šviesą užsidegusi vaikščiodavo po trobą... Kita „degindavosi“ agrastų krūmą skindama, plika iki pusės“. Į bažnyčią šventadieniais ir į vakarines pamaldas visos susirikiuodavusios vora – ilgais sijonais, apsirišusios didelėmis skaromis... Ypatingai gražios išeidavo „Mončalės“ – „kaip žąsys, kas penki metrai, baltom „kusuom“.

Beveik kas antrojo troboje buvo ir po vienuolėlių, dažniausiai – senukų. Iš Kretingos, dar iš kažkur... Antanas Skersis, Antanas Kaulakis... Ne taip seniai mirusį Kaulakį ir aš dar gerai prisimenu – Antanėlį, baisiai bijojusį mirti, mirusį nuo vėžio. Aplankydavau jį, kalbėdavomės.

Buvo ir pilnų šeimų. Jucienė, kuri plaukus frizavo. Jucys Antanas – „ciriulninks“, „Figars“ (anam tiko, kad taip vadino). Narkus barzdyla, su didele barzda, turėjo dėdelį sodą. Stasė didelė nosimi, Stanislava Mineikienė „Labadėina“ (labai sveikinosi – pamatys

Beždžionių tiltas. 1959 m. lapkritis.

Gatvelė dabar. 2026 m.

einant, jau ir šaukia: „lab-dėina.“

Janinos mamos troboje kambarį nuomojosi Frei-

berga su motina – vokiškų šaknų turėjusi „vokytką“. Paskutinė troba prie upės buvo Šimkienės gyvenimas. Žalias medinis daugiabutis, didžioji jo dalis, apačia, priklausė Juciams. Janina pasakoja, kaip jie, vaikai, tą namą vadino „Jucynu“. Maudyklą prie Babrungo visi vadino „Kučinskėina“. Maudytis į maudyklą prie Kučunskio namų sueidavo iš viso miesto.

REVOLIUCIJA

Pirmajame name prie bažnyčios gyveno dvi seserys Rekašaitės. Janina prisimena, kad senos jos buvo jau tada, kai 1956-aisiais ji parėjo gyventi į Babrungo gatvę. Buvusios didelės komunistės, net namus palikusios tarybinei

valdžiai, ne bažnyčiai. Brolio įtakoje...

Sovietmečiu namas buvo žinomas dėl to, kad jame 1919-1920 m. slapta buvo apsistojęs aktyvus to meto bolševikinio pogrindžio veikėjas Vladas Rekašius. Iš čia jis organizavo komunistinį judėjimą visame Žemaitijos regione.

„Užkratą bus palikęs“, – juokais sakė Janina, prisiminusi vieną seną, dar tarybinių laikų, įvykį, palietusį ir jos šeimą. Gatvės jaunimėlis, sukurstytas tokio Zubio, prirašė atsišaukimų prieš valdžią ir išklijavo aikštėje. O rytą prasidėjo... Į namus prisistatė kažkoks saugumietis. Vertė, tikrino. Nors nieko taip ir nerado, Janinos sūnus ir dukra nukentėjo. Abu svarstė mokykloje, ir Janiną iškvietė į saugumą – kodėl vaikų neauklėja.

BABRUNGAS

Gyvenimas prie upės... Koks jis buvo? „Oi, vaikeliai... Tiek nusekdavo, kad pravažiuodavo į parką su arkliu. Kai aš parėjau nebėvažiavo... Užtvenkė kažkur. Dabar vanduo pareina į kiemą, iki pusės. Ir bebrai pareina. Medelius apsitvėrė, tad ne bėda. Kai lyja, viskas nuvažiuoja į Babrungą, visas žvyras. Ein kaip Nemunas. Bet ir gelbėjo. Vaikus auginome, reikėjo skalbtis. Ant lentos, būdavo, išsitrinsi, išsitrinsi...“

Paruošė Virginija Liutikaitė

Konferencija „Vyskupai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XIV-XIX amžiais: institucija, asmenybės, įvaizdžiai“

2026-10-09 PENKTADIENIS 08:00 VAL. - 17:00 VAL.

VIETA: ŽEMAIČIŲ DAILĖS MUZIEJUS, PARCO G. 3A, PLUNGĖ

Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas ir Žemaičių dailės muziejus kviečia dalyvauti mokslo konferencijoje „Nuo žemės iki dangaus. Vyskupai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XIV-XIX amžiais: institucija, asmenybės, įvaizdžiai“.

Tai 19-asis renginys iš ciklo „Krikščionybės raidos kontekstai“, kuris 2026-aisiais skiriamas Motiejaus Valančiaus 225-osioms gimimo metinėms.

Apie dalyvavimą konferencijoje prašome informuoti konferencijos organizatorius el. paštu marius.scavinskas@ku.lt, jolanta.skurdauskiene@zdm.lt iki 2026 m. balandžio 30 d.

Daugiau apie renginį

Konferencijos pranešėjai kviečiami pažvelgti į LDK vyskopus kaip į figūras, jungiančias žemės realijas ir dangaus simboliką – nuo politinės galios ir institucinių tinklų iki kultūrinių, meninių ir socialinių įvaizdžių.

Renginio tikslas – suburti istorikus, archeologus, menotyrininkus ir kultūros tyrėjus tarpdisciplininiam dialogui apie vyskupų vaidmenis, kuriuos jie atlikdavo nuo Viduramžių iki XIX amžiaus, jų materialųjį palikimą, ikonografiją, kasdienybės pėdsakus ir viešąjį atminimą.

Kviečiame apmąstyti vyskupo, kaip institucijos ir asmenybės, raiškos formas ir transformacijas: Viduramžių ir Ankstyvųjų naujųjų laikų vyskupai veikė ne tik kaip dvasiniai autoritetai, bet ir kaip ekonominės erdvės, politinės galios dalyviai, socialinių tinklų kūrėjai bei kultūrinės raiškos formuotojai, todėl jų veikla atsiveria kaip platus tyrimų laukas.

Laukiami pranešimai, atskleidžiantys naujus šaltinius, metodus ar interpretacijas, jungiančias ekonominę, socialinę, politinę, kultūrinę istoriją:

- vyskupo institucijos, ūkinės, politinės veiklos istorija: vyskupų valdžios struktūros, administraciniai tinklai, santykiai su valdovu, kapitula, bajorija;
- vyskupų socialinės ir kultūrinės veiklos istorija: karitatyvinė, šviečiamoji veikla, moralinė politika ir vaidmuo viešajame gyvenime;
- materialusis ir archeologinis paveldas: vyskupų rezidencijos, kapai, liturginiai objektai, kasdienybės pėdsakai;
- vizualiniai ir ikonografiniai įvaizdžiai: portretai, heraldika, ikonografija, reprezentacijos bažnyčiose ir viešosiose erdvėse;
- atminties ir recepcijos tyrimai: kaip vyskupai buvo prisimenami, minimi.

Konferencija siekia tapti erdve, kurioje skirtingų sričių tyrėjai galės susitikti, apsiukeisti nuomonėmis ir kartu permąstyti vyskupijos istorijos horizontus. Pranešėjus kviečiame parengti pranešimus, kurių trukmė ne ilgesnė kaip 20 min., papildomas penkias minutes paliekant klausimams, o diskusijas – baigiamajam konferencijos etapui.

Konferenciją organizuoja: doc. dr. Marius Ščavinskas, dr. Jolanta Skurdauskiene ir dokt. Andrius Brazauskas.

RENGĖJAS

Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas

PARTNERIS

Žemaičių dailės muziejus

Apie parkų meną Vokietijoje ir Plungėje

Lietuvoje liepos mėnesį viešėjusi filosofė, meno istorijos mokslų daktarė Eva Maria Kaufmann mielai sutiko su plungiškiais pasidalyti savo žiniomis apie parkų meną, palygindama Sansusi (Potsdamas), Verlico (Saksonijos-Anhalto žemė) ir Plungės dvaro sodybos parkus. Lyginimas paremtas laisvės ir tvarkos opozicija. Su Eva yra tekę vaikščioti ne tik po Sansusi parką, bet ir lankyti parkus, kapines Berlyne – visada stebino jos žinių gausa ir noras tomis žiniomis, apmąstymais dalintis su kitais.

Viešojoje bibliotekoje susirinkusiems plungiškiams E. M. Kaufmann kalbėjo glaustai ir paprastai, plačias teorijas sutalpindama į nugludintas tezes, pasiteldama daug pavyzdžių.

ENTRÉE

Taigi pranešėja pradėjo nuo pradžių – nuo įėjimo į parką, vadinamojo entrée. Sansusi centrinio įėjimo portalas, nuo kurio nusidriekia 2 km ilgio pagrindinė parko alėja, o tolumoje matomas obeliskas (valdymo ženklas jau senovės Egipte), byloja: čia gyvena karalius. Ir iš tiesų: 1744 m. Sansusi įkūrė imperatorius Frydrichas II, o pagrindinis parko architektas buvo garsusis Peteris Josephas Lenné. Visai kitokio tipo įėjimas į Verlico parką (vok. Wörlitzer Park, įkurtas 1765 m.). Jo įkūrėjas švietėjiškų pažiūrų besilaikęs kunigaikštis Leopoldas III Frydrichas Francas, vadintas tiesiog kunigaikščiu Francu, įėjimą į parką paliko atvirą, paženklindamas urna, taip iškart lankytojus paviesdamas į akistatą su mirtimi. Tai Ermenonvilio rūmų parko prie Paryžiaus citata – čia kurį laiką buvo palaidotas filosofas Žanas Žakas Ruso. Kunigaikščiui Francui buvo priimtinos Ž.Ž. Ruso prigimtinės laisvės ir gamtos pirmapradiškumo idėjos.

Plungės dvaro sodybos entrée atstovautų „tvarkos“ paradigmai – čia vartai nužymi ribą, o sargybinių figūros tik pabrėžia privatų valdos charakterį. Beje, įdomus pranešėjos pastebėjimas, kad aptverta parko teritorija, kurioje sukuriamas idealaus pasaulio vaizdinys, – tai savotiškas rojus, o paradise

pirminė reikšmė, išvertus iš arabų kalbos, ir yra „aptvertas sodas“. Tai tik apribota, sukultūrinta vieta, oponuojanti laukiniam nesutvarkytam pasauliui, verta rojaus vardo. Tiek Sansusi, tiek Woerlico parkai buvo atviri visuomenei (su tam tikromis išimtimis), priešingai, Plungės parke miestiečiams buvo leidžiama lankytis tik per tam tikras šventes, pvz., Mykolines.

DOMINUOJANTYS AR „PASISLĖPĘ“ RŪMAI

Skirtingai parkuose išdėstyti ir rūmai: Potsdamo ir Plungės rūmai – parko širdy, kompoziciniame centre, ypač tai matyti pažvelgus į iš aukštai darytas nuotraukas. Jų vieta parinkta geometriškai tiksliai, takai, alėjos aplinkui rūmus irgi pasižymi geometrinio tikslumu – tai baroko epochos įtakos atgarsiai. Tarsi būtų cituojamas Galileo Galilėjus, sakęs, kad gamtos knyga yra parašyta matematine kalba. Tik kiek labiau nutolus nuo centrinių rūmų pereinama į laisvos kompozicijos kraštovaizdinį parką. Plungėje pastarasis buvo suformuotas Zubovų valdymo laikotarpiu.

Verlico rūmai „nepateikiami ant lėkštelės“, jie, pridengti medžių, harmoningai susilieję su kraštovaizdžiu, tarsi prašosi būti atrasti. Toks projektavimo būdas rodo pakitusį žiūros kampą: keičiantis epochoms pereinama prie

subjektyvesio, individualizuoto požiūrio į pasaulį. Tai, kad Oginskių rūmai, nuo Verlico skiriami šimtmėčio, atstovauja aiškiai deklaruojamo centro – periferijos principui, leidžia teigti, kad Plungės dvarininkams svarbiau buvo išlaikyti hierarchiją, užuot pasirinkus demokratiškesnį, aplinkai ir visuomenei atvirą modus vivendi.

SKIRTINGŲ GYVENIMŲ PROGRAMŲ ATSPINDŽIAI ARCHITEKTŪROS ELEMENTUOSE

E. M. Kaufmann, pasiremmdama konkrečiais pavyzdžiais, paanalizavo ir skirtingus dvarų ideologijos atspindžius architektūros elementuose: Sansusi tarsi skelbia tezę: „Kas stipresnis, tas ir teisingesnis“, o Verlicas kviečia pripažinti dvasingumo ir grožio pergalę. Sansusi dvaro didįjį fontaną supančios 8 dievų figūros ir 4 elementai atskleidžia imperatoriaus Frydricho „valdymo programą“ – ekonominę ir karinę karalystės galią. Štai skulptūra „Žemė“ vaizduoja deivę Demetrą, morkančią Triptolemą vagoti, – nuo Antikos laikų arklas simbolizuoja kultūros plėtrą, juo nusauginamos pelkėtos vietos, intensyviau įdirbama žemė.

Kunigaikščio Franco religinę toleranciją atspindi viena iš svarbiausių Verlico parko žiūros ašių: stovint prie „auksinės urnos“ aiškiai matyti iškart

Eva Maria Kaufmann.

Parko Potsdaame vaizdas.

dvi šventyklos: protestantiška šv. Petro bažnyčia ir žydų sinagoga – tokia tad akmenyje įkūnyta religijų bendrystės idėja. Iš tolo baltomis dorėniškomis kolonomis švyti ir antikinė Veneros šventykla su deivės skulptūra vidury, o šventyklos apačioje – dirbtinė grotas, skirta jos

vyrui Vulkanui. Parko teritorijoje esama daugiau kaip 90 skulptūrų, įrodančių kunigaikščio aistrą antikos menui: tai ne tik originalių skulptūrų kolekcija rūmuose, bet ir vietos meistrų padirbintos kopijos lauke, savo balta spalva ir asociacija su marmuru išsiskiriančios

kraštovaizdyje.

Deivė Venera populiari visur: ją išvysime ir Sansusi parke, ir, apsuptą kupidonų, Plungės parko fontane. E. M. Kaufmann pabrėžė, kad Venera – ne tik erotikos, bet ir meilės bendrąją prasmę: harmonijos, vaisingumo, gyvenimo džiaugsmo, deivė. Ateinantys nuo miesto centro pusės lankytojai ant rūmų stogo mato kompozicinę grupę, kurios centrinė figūra – romėnų mitologijos deivė Vesta, simbolizuojanti namų židinių ir bendruomeniškumą. Žinant apie gražius dvaro savininkų Mykolo ir Marijos Oginskių tarpusavio santykius, jų vaišingumą, deivė Vesta tobulai įkūnija Oginskių šeimos vertybes.

GRAŽU IR NAUDINGA?

Tiek Vokietijos, tiek Lietuvos dvarų savininkai grožį stengėsi suderinti su nauda. Sansusi parko lankytojus pasitinka dvi centrinių vartų figūros: Flora ir Pomona (vaismedžių deivė) – žiedai ir vaisiai atskleidžia grožio ir naudos vienį. Čia, terasose priešais rūmus, pačioje garbingiausioje vietoje, auginamos vynuogės ir figos – taigi dominuoja darbo kultūra (jau net nekalbant apie Frydrichą Didįjį kaip „Didįjį bulvių populiarintoją“, net dabar ant jo antkapinės lentos lankytojai simboliškai padeda buvių). Verlice dirvos ploteliai buvo integruoti į parko teritoriją, ganėsi karvės ir avys – tuo ne tik išaukštinamas valstiečių darbas, bet naujausių, pažangių ūkininkavimo formų taikymas turėjo tapti savotiška švietimo programa lankytojams. O greta vaikštinėjo povai – grožio principas taip pat nebuvo pamirštas. Minėtuose dvaruose, taip pat ir Plungės, buvo puikios oranžerijos. Plungės dvaras taip pat turėjo daržus ir sodą – ir dvirikių poreikiams, ir muzikos mokyklos bei našlaičių prieglaudos auklėtniams pamaitinti. Grožio ir naudos dermę Plungėje įkūnija ir žirgynas: puikus neogotikinis pastatas, „rūmai žirgams“, stovi garbingiausioje vietoje priešais kunigaikščio rūmus.

TECHNIKOS APŽAVĖTI

Parkuose nuolat susiduriame su žmogaus

■ NUKELTA Į 14 PSL.

V. Mosteikienė ir E. M. Kaufmann.

ne karščio netoleravimą, skirtingus papukus ar tolia-regystę, o tą nuolatinį užiantį, ošiantį PERGALVOJIMĄ

laikau savotišku savo broku. gamyklinu, o gal ir transportavimo miško keliuku metu atsiradusiu nematomu defektu.

tam, kad būčiau tinkama naudojimui, nuolatos reguliavausi. juk ne visada dūmija ir apgedęs automobilis – svarbu jį valdyt apdairiai.

tik prie savų savikontrolę išmainydavau į kontroliavimą. visad palydėdavau mamą į tvartą isterijos kupinu ritualu. lyg išsiskirtume ne 15-ai minučių, o dešimtmečiui. privalėjau žinoti, ar ji ir šį kartą grįš su pienu. juo dar šiltu užsigerdama griaužiamą baronką vaikystėje iškart aprimdavau, o užmigdavau tik rakindama melžusįjį delną savajame.

būdraujant viriau abejonėse, o tai pavertė mane pasyvoka ir bailia. tenkinaus vienkiemio monotonišku racionu. logiška, kad su eksponentiškai didėjančiu alkiu Pasauliui. savo broko sukeltą triukšmą galvoje bandžiau užgožt nenustygdamas vietoje, kad ir lokaliizuotai – namie.

ratai triračiu, atkarpos dviračiu, pastovus raitymasis ant gimnastikos kamuolio – tipinis neproduktyviai judrus vaikas. buity menkai gelbėdama, pro vaizdą kieman užstojančiose piliarožėse ieškodavau tipinės „aš viską pati“ darančios mamos. laukdavau cepelinų lipdymo su ja. tam dedikuota daugybė šeštadienių praeityje. mano sesė taip gelbėjom nuo bado. sunkiai žarnyno virusu persirgusi ji paniškai bijojo valgyti, o didžkukuliai buvo vienintelis maistas, kurio sesuo neatsisakydavo. tik, įdomu, kur pirmaklasė „persiskaitė“ apie madingąjį sutrikusį valgymą. aš susirgau bent skaityt mokėdama..

tiesa, man iki dabar į tarkuotų bulvių patiekalus net pažiūrėt nesinori. esu patriotė, tik su tokiau va broku.

šis gyvent netrukdė – sočiai ir kitų šakninių daržovių. gaila labiau, kad žmonių (aukų) aplink buvo maža. kadangi bjauraus mano būdo svetimi nežinojo, progai pasitaikius siekdavau kontakto su jais. atsiliepdavau į skambučius: mamos draugių, tėvo klientų, paskui ir savo bičiulių. jų šeimoms aš skolinga turbūt milijoną pinigų, nes pati neskambindavau niekad. pokalbių ilgų būta – verslo planų kūrimas, susitarimai, kaip rengsimės į šventes, o ir „Mėnulio jūreivės“ naujas serijas aptart reikdavo.

beje, žiūrėdavau tikrai DAUG TV, o muzikinis centras kambary veikdavo

visą parą. dingus elektrai jungdavom radiją ar sėsiškai sukdamom rankom plokšteles senam patefone. gitarą valdyt pramokus grodavau ją, nebe vien tik nervais tų, kuriuos kaman-tinėdavau. tikslas – kuo daugiau triukšmo.

vienitelė veikla, kur su tyla mudvi viena kitos pusėje – FOTOGRAFIJA.

prieš vežant ryškinimui, mama leisdavo užbaigt muilinės juostelę. pavydėjau sesei, dovanų gavusiai žavų raudoną skaitmeninį fotoaparata. iki kol neturėjau savo, skolindavaus tėvo. bijojau dažniau, nes branginau. tiek daiktą, tiek santykį su savininku. melsdavau, kad namiškiams dar tebemiegant per garsiai nesugirgždėtų slapčiomis varstoma spintelė, iš kurios vis pasivogdavau svetimą ginklą medžioklei. pacifistinei, nes rezultatas – sugautas kadre akimirkų grožis. ypač džiaugdavaus spinduliais – dėka jų apsišviesdavo viltis ir tikėjimas, kad

ši tą sugebu, net veikdamas su broku.

nuolatinio pergalvoji-mo.

įsibangavusi ekonomikos krizė treniravo taupumą nebūtinam: rūbui, pramogai, kąsniui. matydama nuolatinės mamos pastangas suteikti šeimai daugiau nei pa-

kankamai ir tėvo santūrumą, sumomis vertinant savo kūrybą, jaučiausi bejėgė. pačios indėliai į gerbūvį juk buvo niekiniai. už gimtadieninius susitaupymus retsykiais nupirkdavau kokių vaflukų ar tą iki šiol puikiai veikiančią kokteilinę! priešingai daugeliui bendraamžių, absoliučiai nenorėjau užaugti. vis nauji fiziniai brendimo ženklai, diktavę apie virsmą moterimi, slėgė. išsinerti iš savęs norėjosi, juk augimo aš sukontroliuoti niekaip negalėjau. elgimasis tarytum mažvaikai taip pat laiko nepadėdavo.

savaime suprantamais procesais prifarširuotos mokslo metų dienos vidinius įkyrumus, kaip reikės užaugt, paslinkdavo į antrą planą. na, o skautavimas ir kontaktas su Pasaulio už TV ribų vaikais – leido patyrinėti savarankiškumo įgūdžius už komforto zonos. galimybė vasaros dalelę praleist kitaip, ne namie, motyvavo išbūt iki kitos ir žadino smalsumą ateičiai.

nejučia, bet tikėtai išnaudojus 12-os lengvabūdiškumo metų limitą saugią savaimybę pakeitė pasirinkimų metas.

paskutinę mokyklinę žiemą dedikavau tam vienam taškui lubose. kiaurymės pražiūrėti, kad vidun patektų aiškumo, nepavyko. vien tik tais, savą karvę se-

nokai melžusiais delnais atlapotos durys ir skatinimas dalintis jausmais trumpam nuramindavo.

aš kaustančiai bijojau nežinojimo, kaip deramai išeit Pasaulin. mokiaus juk vidutiniškai – tolygiai pastangoms. spengiančioje vienuoje pasilikus mintis vis praskrosdavo vienos mokytojos pareiškimas, kad puikiai nesimokydamas tapsi nebent go-go šokėju ar menininku. o tai klajavo neigiamą etiketę prigimčiai.

aklai atsiduoti jai nesileidau, tad pertrauką „apsisprendimui“ po gimnazijos racionalizavau. traktavau ją kaip atsakingą žingsnį. tik ne go-go ritmu, o stop-stop, nes

stebeilijomis į vieną tašką praktika tęsėsi.

laimei, kaip aklai vištai grūdas man pasitaikė proga (užsi)dirbti karo muziejuje, įveiksinant turimus bei atrastus savy išteklius. gidauti ypač patiko vidinei kontrolierei many. 2018-ųjų sezonas simboliškai baigėsi mūšiu, laimėtu už save – įstoju į Taikomąją fotografiją. taip nuo turistų užiančius požeminius bunkerius išmainiau į galimybę gaudyt šviesą. akim, objektyvais ir širdim.

ale, kai man gera, smegenys laisvalaikiu iš karto pradeda ieškoti grėsmės. nuomoto studentiško inkilėlio tyloje nuolat kalkuliau. naudas ir kaštus savęs kaip visumos. jei taupumą

būčiau derinusi su įsidarbinimu laisvu nuo paskaitų metu, gal mūšis už savo autentiškumą nebūtų taip staiga užsibaigęs.

mygtuko spaudymo studijas išmainiau į rimtesnes – priimtimesnes taisykles ir standartus nustatantiems. aukštojo išsilavinimo siekdama pirmą kartą pajaučiau pagarbą iš tėvo, dar gerokai anksčiau pareiškusio, kad iš manęs geros fotografės vis tiek nebus.

netapau ir antropologe, bet empiriškai ištyrinėčiau badą. tokį, kai nebesotini savęs visais įmanomais būdais.

vis labiau vengiau geras emocijas kėlusią veiklą, komforto, bimbėjimo be rezultato, sustojimo ir jame sutinkamos tylos, nes tada džergždavo vidus. malonume neužsibūdama visiškai nebegrojavau ir nebefotografavau. sau trupinį gerumo pelnyt bandžiau nebrokuotu – kūnu. grėbliais, kastuvais, žoliapjove, tarpais bėgimu ir vaikščiojimu dasimušimui. skausmas reiškė, kad ši tą nuveikiau.

prisidėjęs intensyvus maisto ribojimas – tik regima bado ledkalnio viršūnė, įvardyta nervinės anoreksijos vardu.

manieji „o kas jei?“ virto paklausimais „o kas jai?“

pagyras svetimu man tampančiam kūnui keitė smalsavimai, kuo gi aš ser-

ganti. žinoma, populiariausias pokyčio variantas, kad panorau susikurt podiumo kūną,

bet netyčiom užsikoriau ant mirties konvejerio. nesilygiavau į pasidavusius lieknumo kultui,

bet tuštybė man nesvetima. skrandy, energijos klostuos ir savy, kur prasmei nebeleidžiu užeit.

remiantis turimais ilgamečio mazochistinio empirinio tyrimo duomenimis: tiek geri, tiek blogi – VISI jausmai, emocijos, įsitikinimai, baimės ir kaltės numiršta tik drauge su mirstančiuoju.

taip ir gyvi jie pasiryžusiame veikti, nepaisant visų „brokų“.

čekų fotomenininkas Jozefas Sudekas fotografavo net karo metu netekę rankos. beje, ne su koku idealiai veikiančiu šiuolaikiniu iphonu, o senovinio tipo aparatu ant griozdiško trikojo. Pati neretai fotografuoju su dužusiu objektyvu. nuotraukose tai pasireiškia chromatinėmis aberacijomis. kažkam jos – fui, o man – efektas, joks ne defektas.

(pa)tyrimas: veikti su broku – mintimis dažnai sunkiomis, bet darant tai, kas miela širdžiai. juk svorius kilnot ne tik madinga, bet ir sveika!

nepasiduokim tuštybei, o suvalgykim po bandelę. kad ir nekonkicinę.

RUGIUOSE PRIE BABRUNGO projektą vainikuos vienintelis toks Plungėje skaitymo festivalis! Viena diena. Daugybė istorijų. Atviri pokalbiai, įkvepiantys susitikimai, knygos, muzika ir kultūra – viskas vienoje vietoje, Plungės viešojoje bibliotekoje šiuolaikinėje grožinėje literatūroje su rašytoja Kotryna Zyle ir etnologe prof. dr. Laimute Anglickiene.

16.30 – Rasuolės Andriukaitienės etnoaudinių parodos atidarymas ir koncertas.

17.30 – Ryčio Zemkausko ir Petro Vyšniausko pasivaikščiojimas... o gal pasisėdėjimas.

Daugiau informacijos apie festivalį ir jo dalyvius – jau netrukus. Programa dar gali būti tikslinama, todėl sekite renginio naujienas.

PROGRAMA:

13.00 – Diskusija apie skaitymą iš

esmės. Dalyvauja Tomas Lučiūnas (knygynas „Juodas šuo“), Gabrielė Abromavičiūtė (@knygugrauzike_gabriele) ir kiti.

14.00 – Susitikimas su vertėju ir knygos apie Leonidą Donskį sudarytoju Laimantu Jonušiu. Knygos „Blogis yra laikinas“ pristatymas.

15.30 – Pokalbis apie šiuorpes ir mitologiją.

Renginio metu bus fotografuojama ir/ar filmuojama, medžiaga bus naudojama bibliotekos veiklos viešinimui.

Projektą finansuoja Lietuvos kultūros taryba ir Plungės rajono savivaldybė.

Projekto organizatorius Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka

Knygos „Žemaitija paženklintos asmenybės“ pristatymas Telšiuose

Rugpjūčio 19 d. Telšių Karolinos Praniauskaitės viešojoje bibliotekoje į reprezentacinio leidinio „Žemaitija paženklintos asmenybės“ sutiktuves kvietė Žemaičių dailės muziejus ir Lietuvos kultūros tyrimų institutas.

Tai jau trečiasis šio muziejaus kartu su akademinių partneriais parengtas mokslinių straipsnių leidinys, kuris jo sudarytojų iniciatyva pradės naują Žemaitijos kultūrai ir istorijai skirtą leidinių seriją.

Knyga skirta asmenybėms, savo darbais, idėjomis ir veikla palikusioms ryškų pėdsaką Žemaitijos

istorijoje, kultūroje ir visuomeniniame gyvenime. Čia pasakojamos šių žmonių gyvenimo ir veiklos istorijos, atskleidžiama jų reikšmė Žemaitijos kultūriniam ir istoriniam kraštovaizdžiui.

Apie knygos atsiradimo istoriją ir joje pasakojamus žmones išsamiai kalbėjo didelę patirtį regiono kultūros, meno ir istorijos tyrimų srityje turintys svečiai – kultūros istorikas dr. Dangiras Mačiulis, istorikė, projekto vadovė dr. Jolanta Skurdauskienė. Savo išvalgomis apie Žemaitijos istoriją bei ją kūrusias asmenybes dalijosi

Renginio akimirkos.

istorikas, pedagogas Povilas Šverbas, istorikė, gidė Janina Bucevičė, Žemaitijos turizmo informacijos centro direktorius Egidijus Vaškelevičius.

Už labai turiningą, įdomų susitikimą ir bibliotekai padovanotas knygas svečiams dėkojo bibliotekos direktorė Jolanta Zubienė.

Leidinio sudarytojai dr. Dangiras Mačiulis, dr. Skir-

mantė Smilingytė-Žeimiėnė, dr. Jolanta Skurdauskienė tikisi, kad leidinys bus įdomus ne tik besidomintiems šio Lietuvos regiono istorija, bet taps naudingas meno kūrėjams, švietimo ir kultūros lauko darbuotojams, taip pat žmonėms, atsakingiems už Žemaitijos regiono strategijos kūrimą.

Knygos leidybą finansavo Lietuvos kultūros taryba.

Rėmėjai: Klubas „Oginskų dvaro bičiuliai“ ir Plungės rajono savivaldybė.

Telšių r. sav. Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos inf.

Loretos Gedeikienės nuotr.

Naujiena vaikams bibliotekoje: nemokamas NVŠ būrelis „Pasaulio spalvos“

Džiaugiamės galėdami pristatyti naujią Telšių Karolinos Praniauskaitės viešojoje bibliotekoje!

Nuo rugsėjo 8 d. kviečiame 1–4 klasių moksleivius jungtis į naują patyriminį neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) būrelį „Pasaulio spalvos“. Tai turininga ir įtraukianti veikla, kurios metu vaikai kas savaitę atras vis kito pasaulio krašto paslaptis, atliks gamtos eksperimentus bei kurs įvairius rankdarbius.

Būrelio informacija tėvams:

- Apmokėjimas: užsiėmimai visiškai NEMOKAMI (finansuojama NVŠ krepšelio lėšomis).
- Grupės dydis: nedidelė, jauki grupė (iki 8 vaikų), leidžianti užtikrinti kokybišką ugdymą ir dėmesį kiekvienam vaikui.
- Priemonės: visomis kūrybinėmis ir eksperimentų priemonėmis pasirūpinsime mes.

Vieta: Telšių Karolinos Praniauskaitės viešoji biblioteka (Respublikos g. 18, Telšiai).

Kviečiame užregistruoti savo vaiką ir padovanoti jam įdomių atradimų po pamokų!

Registruotis galite telefonu 0 622 35091, el. paštas: renginiai.kpbiblioteka@gmail.com

Telšių Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos komanda

Juvelyrika, kurią reikia patirti

Eglės Čėjauskaitės-Gintalės parodoje Ujei 2, kuri nuo rugpjūčio 29 d. eksponuojama Plungės Žemaičių dailės muziejuje, pristatoma šiuolaikinė juvelyrika, kurią reikia patirti, o ne suprasti.

Menininkė autorinę juvelyriką kuria savitai ir originaliai jau daugiau nei 30 metų. Iki šiol ji yra surengusi daugiau nei 20 personalinių parodų Lietuvoje ir užsienyje, dalyvavusi daugiau nei 100 grupinių parodų ES ir už jos ribų. Jos kūrinių yra Lietuvos Nacionalinio dailės muziejaus rinkiniuose, LR Vyriausybės sprendimu jos darbai buvo pasirinkti dovanoti Ispanijos karališkajai šeimai ir Japonijos imperatoriui.

Didžiausia ir svarbiausia E. Čėjauskaitės-Gintalės personalinė paroda UJEI buvo surengta 2024 m. Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje kaip Šiuolaikinio metalo meno ir juvelyrikos bienalės METALOfonas dalis. Ši paroda, pasikeitusi ir papildyta, dabar atkeliauja į Plungę – grįžta į Žemaitiją. Nes E. Čėjauskaitė-Gintalė giliausiai susijusi su Žemaitija, kur gimė, augo, studijavo, – su kraštu, kurio kalba jai yra pati artimiausia ir iki šiol buvo didžiausias įkvėpimo šaltinis. Ne veltui ir parodos pavadinimas – žemaitiškas žodis UJEI. Tai ne protui, o pojūčiams ir patyrimui skirta paroda. Nėra istorijų, nėra žodžių, nėra etikečių. Yra objektai, kuriuos kiekvienas atpažins ir perskaitys savaip.

Menininkė pasakoja: „Pirmoji mintis buvo rezginė, terba buvo. Indas, į kurį talpinu patirtis, mintis, jausmus, prisiminimus, nuoskaudas... Visi nešamės skirtingas tas terbas. Tik ne visada žinome, kas joje dar gyva, o kas jau seniai tapo nereikalingu svoriu. Man norisi ne mažiau turėti, o mažiau neštis. Eiti lengvai, bet ne tuščiai. Todėl vis dažniau žiūrėdama į savo terbą užduodu sau klausimą: ar tikrai nešuos, kas man būtina? Galbūt vidiniai klausimai ir inspiravo kūrinius šiai parodai. Kai jau pati nuo jų pavargdavau, nesąmoningai atsipalaidavimui rašydavau, piešdavau, brūkšniuodavau eilėmis pagaliukus – vėliau pamačiau, kad jie akivaizdžiai atspindi mano nuotaikas ir būsenas, kaip koks vidinis mano raštas. Kai kuriuos atkartojau sidabre, prisiūdama prie juodo audinio. Ne tam, kad išsaugčiau piešinį. Greičiau – akimirktą, kuri praeina, bet dabar yra užfiksuota.“

Parodoje susijungia šiuolaikiniai papuošalai, erdviniai objektai, video ir garsas, naudojamas sidabras, arklio ašutai, guma. Viskas skirta tam, kad sukurtų atmosferą,

EGLE ČEJAUSKAITĖ-GINTALĖ

skatinančią žiūrėti ir kelti klausimus sau pačiam. Parodos kuratorė Jurgita Ludavičienė sako: Ujei – tai ir nuostaba, ir netikėtumas, ir pasidžiaugimas, ir nusivylimas, ir liūdesys. Viename žodyje telpa daugybė istorijų, kurių nebereikia pasakoti, reikia jas patirti.

Kuratorė: Jurgita Ludavičienė

Architektė: Simona Sigita Paplauskaitė

Paroda UJEI 2 veiks Žemaičių dailės muziejuje 2026 08 29 – 2027 01 20

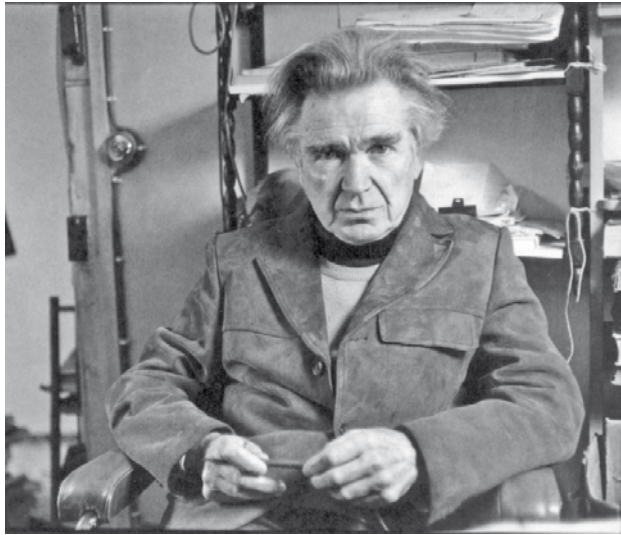
Žemaičių dailės muziejaus inf.

Atraskime naujus vardus!

Emilis Cioranas (1911–1995) – rumunų kilmės mąstytojas ir rašytojas, tapęs Prancūzijos piliečiu. Jo kūrybai būdingas gilus pesimizmas, nihilizmas bei ideologinių, religinių ir filosofinių tiesų atmetimas. 1911 m. gimęs autorius studijavo filosofiją Bukarešte ir patyrė tokių mąstytojų kaip Kantas, Šopenhaueris bei Nyčė įtaką. Persikėlęs į Paryžių, jis plėtojo didžiąją dalį savo intelektualinės veiklos ir nusprendė atsisakyti rumunų kalbos, pasirinkdamas rašyti prancūziškai – kalba, kurią priėmė kaip būdą atsiriboti nuo savo šaknų.

Jau ankstyvosiose knygose Cioranas savo apmąstymų ašimi pavertė neviltingą, tuštumą, vienatvę ir egzistencijos absurdiškumą. Tokiuose kūriniuose kaip „Nevilties viršūnė“, „Žlugimo mokslas“, „Kartėlio silogizmai“ ir „Apie nedalią būti gimusiam“ atsiskleidžia rašymo stilius, pasižymintis aforizmais, paradoksis ir aštria, geliančia ironija.

Cioranas atsisakė vadinti save filosofu, mieliau laikydamas save mąstytoju, veikiančiu už nusistovėjusių sistemų ribų. Jo stilius jungia filosofinį apmąstymą, poeziją ir literatūrą, o rašymas tampa priemone akis į akį susidurti su kančia bei egzistencijos beprasmy-

Emilis Cioranas.

be. Nors jo mintys niūrios ir provokuojančios, dėl savo originalumo ir intelektualinės laisvės jis tapo vienu ryškiausių XX a. Europos minties balsų.

Lietuviškai galima skaityti geriausią, 1973 m. pasirodžiusią E. Ciorano knygą „Apie nedalią būti gimusiam“ („Odilė“, 2025 m.). Tai poetiškų ir tamsaus humoro kupinų aforizmų knyga. Svarstymai, ko tikėtis iš pasaulio ir savęs, kaip elgtis su kitais, kaip prisiversti ryte pakilti iš lovos. Cioranas, mėgaujamas žmogaus egzistencijos absurdiškumu, atranda džiaugsmą neviltyje. Jo

knyga stiprina ir laisvina – iš naivumo, patiklumo, saviapgaulės, iliuzijų.

„Nebūti gimusiam: vien mintis apie tai – kokia laimė, kokia laisvė, kokia erdvė!“

„Blavus protas neatima noro gyventi, toli gražu, jis tik padaro žmogų netinkamą gyvenimui.“

„Įsitikinimų turi tik tas, kuris į nieką nėra įsigilinęs.“

„Vienintelis svarbus dalykas – išmokti pralaimėti.“

„– Ką visą dieną veikiate?“

„Kenčiu save“.

Iš prancūzų kalbos vertė Genovaitė Matevičiūtė

Šia mintimi Coletė mums primena, kad puiki knyga nėra tik ta, kurią perskaitome iki galo; tai knyga, kuri gyvena mumyse dar ilgai po to, kai ją užverčiame. Vieni kūriniai mums suteikia informacijos, kiti pakeičia mūsų požiūrį į pasaulį. Ir būtent pastarieji dažnai nusipelno būti perskaityti dar kartą.

Kodėl verta skaityti jau skaitytą knygą? Nes vėl atsivertę jos puslapius mes niekada nebebūname tie patys. Pirmasis skaitymas atskleidžia istoriją ar pagrindinę knygos mintį. Antrą kartą skaitydami galime perprasti dalykus, kuriuos pirma buvome praleidę pro akis. Trečią kartą skaitydami galime rasti ką nors apie save, ko knyga mums nebuvo atskleidusi anksčiau.

Tas pats tekstas gali neįjaujinti, kai mums dvidešimt, tačiau po dešimties metų jis mus gali stipriai paveikti. Sakinys, kurį kadaise tik pabrukėme, po kokio nors išbandymo, susitikimo ar gyvenimiškos patirties staiga gali įgyti gilią prasmę. Knyga nepasikeitė – pasikeitė mes.

Štai kodėl didžiosios knygų kartais panašios į veidrodžius. Manome, kad skaitydami jas norėdami suprasti autorių, tačiau galiausiai jose atrandame dalelę savęs. Jos įvardija emocijas, kurių negalėjome išreikšti, kelia klausimus, kurių niekada neišdrįsime sau užduoti, ir kartais priverčia mus susidurti su tiesomis, kurių mieliau būtume išvengę.

Pakartotinis skaitymas – tai būdas sulėtinti tempą. Pasaulyje, kuriame sparčiai vartojame turinį, šokinėdami nuo vienos informacijos prie kitos ir dažnai pamiršdami tai, ką skaitėme vos prieš kelias minutes, pakartotinis knygų paėmimas į rankas tampa kone pasipriešinimo aktu. Daug skaityti nebūtinai reiškia, kad daug išmokstame; kartais reikia skaityti mažiau, bet giliau.

Tikrai vertinga knyga tampa mūsų palydove. Galime ją atidėti į šalį ilgiems metams ir vėl prie jos sugrįžti – lygiai taip, kaip atnaujiname ryšį su

Apie skaitymą

„Knygos, kurias skaitome iš naujo – tos, kurios niekada nenustoja su mumis kalbėtis.“ (Colette/Coletė*)

Keičiasi mūsų klausimai.

Ir staiga gerai žinomas sakinyš atsako į klausimą, kuris net nebuvo iškilęs, kai knygą skaitėme pirmąsyk.

Todėl nesistenkite vien tik daug skaityti.

Stenkitės skaityti knygas, kurias verta skaityti pakartotinai.

Pabraukite jose svarbias vietas.

Apmąstykite jas.

Grįžkite prie jų.

Leiskite tam tikriems sakiniams likti su jumis daugelį metų.

Mat geriausios knygos ne tos, kurias „praryjame“ vien tam, kad galėtume pasakyti „Perskaičiau.“

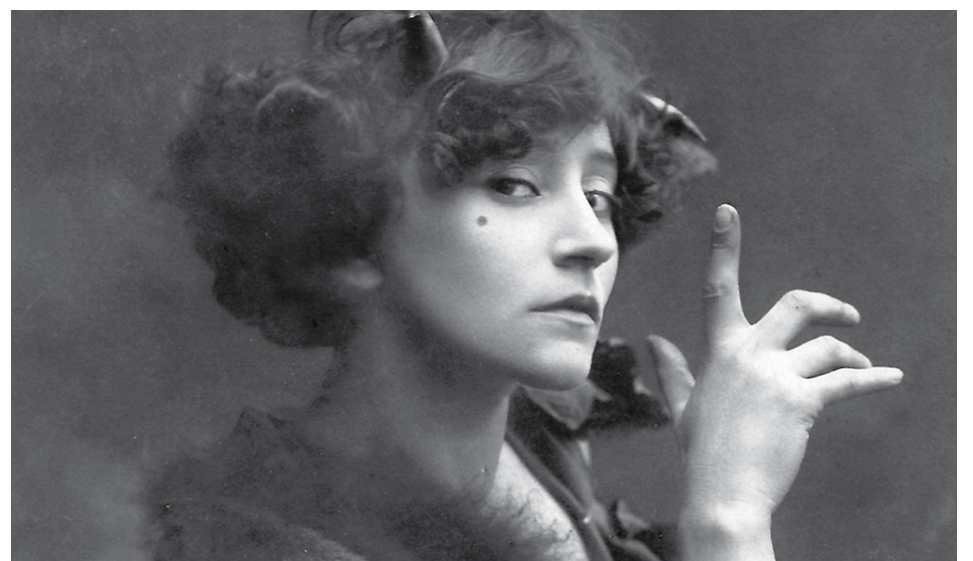
Geriausios tos, kurias atsiverčiame po daugelio metų ir kurios tarsi mums sako: „Manei, kad mane supranti, tačiau dar nebuvai tas žmogus, kuris būtų pajėgęs suvokti tai, ką norėjau tau pasakyti.“

Puiki knyga niekada iš tikrųjų nesibaigia.

Užverčiame ją, tačiau kai kurie jos puslapiai vis dar rašomi – mūsų mintyse, gyvenime ir požiūryje į pasaulį.

***Sidonie-Gabrielle Colette/
Sidonija-Gabrielė Coletė
(1873–1954) – prancūzų
rašytoja, publicistė, aktorė,
pozuotoja ir keliautoja.**

**Iš prancūzų kalbos vertė
G. Matevičiūtė**

RUGIUOSE
PRIE
BABRUNGO

18
RUGSĖJO
16.30 VAL.

PLUNGĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA (PARKO G. 7)

EKSLIBRIO
KŪRIMO
DIRBTUVĖS

Susipažinsime su senąja
grafikos technika – linoleumo
raižymu, išmoksime
pasigaminti atspaudą ir
kiekvienas sukursime savo
personalizuotą ekslibrį –
knygos ženklą, kurį galėsime
įspausti atsineštoje knygoje.
Aptarsime knygos vertę,
vartotojiškumo kultūrą ir
asmeninį santykį su knyga.
Dirbtuves veda
Ugnė Upė Lučiūnė.

Būtina registracija
(amžius nuo 12 metų):

XXI TARPTAUTINIS MYKOLO OGINSKIO FESTIVALIS

2026.08.29 - 2026.09.26

PROGRAMA

RUGPJŪČIO 29 D. (ŠEŠTADIENIS)

- 16.00 val. **Iškilmingas festivalio atidarymas.**
Dalyvauja Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų pučiamųjų orkestras (vadovas Egidijus Miknius).
- 17.00 val. Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Pitrenas) ir valstybinio choro Vilnius (meno vadovas ir vyr. dirigentas Artūras Dambrauskas) koncertas.
- Programoje: Lietuvių kompozitorių M. Petrausko, J. Tallat-Kelpšos, V. Klovos, B. Dvariono, A. Martinaičio, V. Kernagio, D. Zakaro kūriniai bei ištraukos iš Amilcare Ponchielli operos „Lietuviai“.
- Solistai: Ieva Juozapaitytė (sopranas), Vytautas Juozapaitis (baritonas).
Dirigentas Robertas Šervenikas.

RUGPJŪČIO 30 D. (SEKMADIENIS)

- 10.00 val. XVI žirgų konkūro varžybos Mykolas Oginskis festivalio taurei laimėti (Mykolas Oginskis rūmų žirgyno stadions).

RUGSĖJO 6 D. (SEKMADIENIS)

- 15.00 val. Žemaitijos krašto muzikos ir meno mokyklų jungtinio styginių orkestro koncertas „Rudens akvarelė M. K. Čiurlioniui“.
- Programoje: M. K. Oginskio, J. Schrammelio, B. Dvariono, G. Kuprevičiaus, J. Strausso, D. Šostakovičiaus, M. K. Čiurlionio, N. Sinekičiūtės, P. Mascagni, E. Elgaro kūriniai.
Dirigentas Egidijus Kaveckas.

RUGSĖJO 12 D. (ŠEŠTADIENIS)

- 17.00 val. Torūnės (Lenkija) simfoninio orkestro (generalinis direktorius Przemysław Kempniński) koncertas.
„Muzikiniai tiltai. Lenkija – Lietuva“
- Programoje: M. K. Oginskio, G. Bacevič, M. Karlovičiaus, K. Kurpinskio, V. Kilaro, St. Moniuskos kūriniai.
Dirigentas Dainius Pavilionis.

RUGSĖJO 19 D. (ŠEŠTADIENIS)

- 17.00 val. Klaipėdos kamerinio orkestro koncertas „Lietuviškos muzikos perlai“.
Orkestro meno vadovas Mindaugas Bačkus.
- Atlikėjai: Solistas Kostas Smoriginas (bosas-baritonas).

RUGSĖJO 20 D. (SEKMADIENIS)

- 17.00 val. Pianisto Maxim Lando (JAV) koncertas.
- Programoje: M. K. Čiurlionio, F. Chopin kūriniai fortepijonui.

RUGSĖJO 26 D. (ŠEŠTADIENIS)

- 16.00 val. Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius) ir Kauno valstybinio choro (meno vadovas Robertas Šervenikas) koncertas.
- Programoje: Ludwig van Beethoven Simfonija Nr. 9 d-moll, op. 125.
- Atlikėjai: Solistai: Gabrielė Bukinė (sopranas), Gabrielė Kupšytė (mezosopranas), Kostas Smoriginas (bosas-baritonas), Karolis Kašuba (altas).
Dirigentas Gintaras Rinkevičius.

Festivalio renginiai nemokami!

FESTIVALIO MENO VADOVAS
JUOZAS DOMARKAS
Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas,
Plungės garbės pilietis, profesorius.

GENOVAITĖ ŽIOBAKIENĖ
Plungė draugijos viceprezidentė,
Plungės garbės pilietė.

FESTIVALIO KOORDINATORIAI
STASYS DOMARKAS
Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro garbės dirigentas,
Plungės garbės pilietis.

ALVIDAS BAKANAUSKAS
Plungė draugijos kultūrinės ir kūrybinės veiklos direktorius.

FESTIVALIO KONCERTŲ VEDĖJAS
VIKTORAS GERULAITIS
Muzikologas

📍 Kunigaikščio Mykolas Oginskis rūmų žirgynas
Parko g. 5, LT-90117 Plungė
☎ +370 640 66586
✉ pludraugija@gmail.com
🌐 www.zdm.lt www.plungiskidraugija.lt

ORGANIZATORUS

PARTNERIAI:

FESTIVALĮ GLOBOJA

MECENATAI:

RĖMĖJAI:

INFORMACINIAI RĖMĖJAI:

ZEMAITIS

Rafaela

LIETUVOS NACIONALINIS TEATRAS

JURATĖS ŽACEIKIENĖS
LASDAROS IR PARAMOS FONDAS
REGINA IR LIUDAS
SKIERAI

„Misija: INDĖNAI“ – nuotykis, kuris augina (septynios stovyklos dienos, šimtai šypsenų ir vienas ištikimas lietus)

Liepos 18–25 dienomis Plungės Gondingos tunto skautai pabandė antrą kartą įbristi į tą pačią upę – po 30 metų pakartojo stovyklą indėnų tema. 1996 metais Plungės skautai, kartu su broliais ir sesėmis iš Klaipėdos ir Mažeikių buvo susibūrę į didįjį susirinkimą „Indėniada“ prie Virvytės upės Laumės pėdoje. Šį kartą skautai Smilgių k., Plungės r., surengė stovyklą ne skautams ir pavadino ją „Misija: indėnai“. Prie plungiškių prisijungė ir 35 Ukrainos nacionalinės skautų organizacijos PLAST nariai. Iš viso stovyklavo 183 indėnai.

KŪRĖSI GENTYS

Liepos 18-oji, šeštadienis, buvo skirta įsikūrimui, sesių, brolių ir vilkų pastovyklių puošimui, susibūrimui į Aukso kojočių (vadovės Kamilė ir Aistė), Greitųjų ūdrų (vadovės Aušra ir Miglė), Budriųjų lūšių (vadovės Greta ir Gustė), Aršiųjų pumų (vadovės Simona, Akvilė ir Lilija), Pašėlusių meškinų (vadovės Barbora ir Anastasiia), Griaustinio erelių (vadovai Gabrielė ir Eimantas Č.), Audros mustangų (vadovai Eimantas M. ir Ugnius), Neprijaukintų vilkų (vadovai Eimantas N. ir Ramiras) ir Didžiųjų bizonų gentis (vadovai Deimantė J. ir Paulius) gentis.

Taip pat indėnai susipažino su stovyklos teritorija ir stovyklavimo taisyklėmis. Po pietų susibėgo į šv. Mišias, kurias aukėjo graikų apeigų katalikų kunigas ukrainietis Igoris Drapak. Po jų žygiavo į stovyklos atidarymo rikiuotę, o temstant susibūrė į genčių istorijų laužą.

Brolio Giedriaus nupaišytas stendas kvietė pasidaryti smagią nuotrauką.

GENČIŲ SPALVOS, GARSAI IR SIMBOLIAI

Sekmadienis buvo

skirtas indėnų menui. Vieni lipdė bliūdus ir kitus dirbinius iš molio, kiti iš ajerų pynė sodus,

iš karklų ir virvučių gamino sapnų gaudykles, raižė indėniškus simbolius, gaminosi skydus. Popiet kūrė neįtikėtinai mitines būtybes, piešė ant akmenų, pynė vainikus, kūrė papuošalus ir kitas grožybes.

Temstant vakaro laužą „Garsų ugnis“ vedė didžioji šamanė muzikos mokytoja iš Platelių Diana Paulauskienė. Muzikavimui buvo pasitelkti ne tik būgneliai, kanklės, dūdelės, bet ir puodai, bliūdai, samčiai, šaukštai, net pagaliukai ir akmenys. Ir visi šie

Stovyklautojai statė vigvamus, dekoravo savo piešiniais drobes, kurios puošė indėniškas palapines.

skirtingi pirmapradžio triukšmo šaltiniai Dianos dėka susiliejo į vieningą harmoniją.

GENČIŲ VIENYBĖ IR SLAPTŲ TALENTAI

Pirmadienio programą pakoregavo orai. Dėl stipraus lietaus net ryto rikiuotė persikėlė į daržinę. Tad vietoj suplanuoto žygio gentys įsijungė į vieningumą ir susitelkimo užduotis: statė piramides, bandė susikalbėti be žodžių, pasitikrino vikrumą ir išmonę, lavinosi atmintį bei atliko daugybę kitų anaptole ne lengvų užduočių. Popiet žiūrėjo filmą „Simarono žirgas“, o po jo ruošėsi talentų vakarui – mokėsi lietuviškų ir ukrainietiškių šokių, dainų, netgi triukų. Pasirodymai buvo tikrai įspūdingi.

DIDŽIOJI KELIONĖ

Antradienis išaušo nors ir ne saulėtas, bet ne toks niūrus. Nors kartą buvę žygyje žino, jog apsi-
niaukusi, bet sausa diena puikiai tinka ilgam žings-

! pagalbą virtuvei!

Bendra stovyklautojų nuotrauka atminčiai.

„Misija: INDĖNAI“ – nuotykis, kuris augina (septynios stovyklos dienos, šimtai šypsenų ir vienas ištikimas lietus)

ATKELTA IŠ 11 PSL. ■

niavimui. Į jį visai dienai susiruošę trys didelės grupės. Mažiausieji pasuko link Šatrijos Raganos tėviškės. Vyresni – link Medingėnų. O vyriausiųjų kelionė buvo pati ilgiausia. Be to, bekeliaujant juos apstojo Miglų dvasios ir Takų vagys, tad kilometrų dar padaugėjo. Negana to, po pietų keliautojus vėl pasivijo ir ištikimai lydėjo varvantys debesys. Ne visiems tądien pavyko įveikti ilgų kilometrų iššūkį. Kai kuriuos nugailėjo tolimas atstumas ir apsiniaukęs dangus. Tačiau kelio istorijų pakako kiekvienam. Kai kurie grįžo metaliniais žirgais, o ištvermingiausieji iki pat sutemų vedė derybas su lietumi, nuovargiu ir pasiklydimais. Galiausiai pastarieji pralaimėjo – žygeiviai grįžo savo kojomis pasišviesdami džiaugsmu bei pasididžiavimu degančiomis akimis.

Beje, grupelė skautų, pasiryžusių pakeisti kalklaraiščio spalvą ir tapti patyrisiomis vyšniomis, į stovyklavietę grįžo tik ryte, bet tai visai kita ir šiek tiek slapta istorija.

VYŠNIŲ SODO LAISTYMAS IR VIGVAMŲ KAIMO ĮKŪRIMAS

Trečiadienio rytas prasidėjo naujųjų vyšnių Eimanto M., Deimantės J., Gretos ir Gustės bei ukrainiečio Danylo laistymu, linkint, kad skautavimas jiems būtų ne tik pramoga, bet ir gyvenimo būdas. Po to vyko didysis išbandymų žaidimas „Kas išgyvens iki pietų“. Jame galėjo dalyvauti visi stovyklautojai. Tik ne visiems kova buvo sėkminga – karių mažėjo su kiekviena rungtimi. Galiausiai liko tik viena žaidėja – Ervina, kuri ir pripažinta žaidynių nugalėtoja.

Po pietų indėnai, susiskirstę į 5 grupes, paniro į vigvamų statymą bei dekoravimą. O pavakary laukė savarankiškas maisto gaminimasis pastovyklėse iš gautų maisto produktų. Vieni sriubą

Ant Paplinio piliakalnio prie Ukrainos ir Plungės Gondingos tunto vėliavų kai kurie broliai ir sesės davė patyrisio skauto įžodžius.

Po patyrisio skauto įžodžio naujų „vyšnių“ stovyklos rikiuotėje laukė krikštynos.

Vigvamų statymo ir dekoravimo užsiėmimai.

Didžioji indėnų kelionė tapo rimtu išbandymų daugeliui keliavusių...

virė, kiti – makaronus, tretį blynus kepė. Ne visi sočiai dieną baigė, bet, kaip sakoma, kaip pasiklosi, taip išmiegos. Trečiadienį vainikavo Emilijos ir Gitos vedamas vakaro laužas.

DIDŽIOJI TURGAUS DIENA

Ketvirtadienį pradėjome vieno iš jauniausių Plungės tunto nario – Arijaus – jaunesniojo skauto įžodžiu. Sveikiname naują brolių.

Iki piet vyko pasiruošimas didžiajam indėnų turgui: prekių gaminimas, paslaugų kūrimas. O popiet – pats turgus. Jame galėjai pasidaryti šukuoseną, užsisakyti atpalaiduojantį masa-

žą, paragauti įvairiausių skanumynų, atsigaivinti limonadu, sudalyvauti loterijoje, išbandyti rankos taiklumą, nusileidimą lynais, pasidaryti tatuiruotę, įsigyti pačių įvairiausių prekių: papuošalų, lipdukų, žaidimų, amuletų ir kt. Prekiautojų išradimui nebuvo ribų. O užsidirbtus indėniškus pinigus – plunksnas – stovyklautojai išleido vakariniame aukcione, įsigydami ištis skanių dalykų.

Vakarą užbaigė įspūdingas, šturpuliukus kėlęs ukrainiečių vedamas laužas su dainomis, šokiais ir žaidimais.

GENČIŲ IR JŲ VADŲ IŠBANDYMAS

Penktadienis vėl prasidėjo iškilingai – suaugusiojo skautybėje įžodį davė ilgametė stovyklų pagalbininkė sesė Zita, pasižadėdama visomis jėgomis dirbti skautijos gerovei.

O tada teko suktis kaip

■ NUKELTA Į 13 PSL.

Indeniško maisto gamyba.

Kaip ir dera indėnų sąmbūryje, jos stovyklavietę papuošė 3 metrų aukščio totemas.

ATKELTA IŠ 12 PSL.

reikiant, kad spėtųme įgyvendinti tai, kam su-trukdė lietūs. Pirmiausia gentys pasitikrino per savaitę įgytus įgūdžius atpažindamos augalus, susikalbėdamos be žodžių, vietoj regos naudodamosis genties narių patarimais ir atlikdamos kitas užduo-tis. Vėliau paaiškėjo, kad geriausiai rungtyse sekėsi Aršiosioms pumoms.

O po pietų įvyko di-džioji genčių vadų kova „Mano vadovas gali“ su taiklumo, greičio, vikrumo, lankstumo, jėgos užduotimis. Šįkart sėkmė lydėjo Gabrielę ir Eimantą M. Sveikiname abu dar kartą.

Dienos pabaigoje – už-darymo rikiuotė, laikas su savo gentimi, vakarienė, vakaro laužas „Šviesos ir prisiminimų ratas“ ir baltoji naktis diskotekoje ar prie laužo.

IŠSIVAIKŠČIOJIMAS

Šeštadienis buvo skirtas apibendrinimui, stovyklavietės tvarky-mui, atsisveikinimui su plungiškiais, ukrainiečių išlydėjimui ir grįžimui namo.

NUOŠIRDŲ PADĖKOJIMAI IR ATSIKLONIOJIMAI VISIEMS, KURIE PADĖJO, PRISIDĖJO, PALAIKĖ IR ĮKVĖPĖ

Stovykla baigėsi, ta-čiau nuotykių, šypsenos, įsimintinos akimirkos ilgam liks širdyse ir ke-liaus kartu u mumis per kasdienybę. Šeštadienį buvome šiek tiek pavargę ir purvini, šiandien – jau pailsėję ir švarūs o svar-biausia – įkvėpti.

Pabaigai norisi išvar-

Sapnų gaudyklių darymas.

Instruktažas prieš išeinant į didįjį indėnų žygį.

dinti bei padėkoti vi-siems, be kurių stovykla nebūtų įvykusi (arba būtų buvusi ne tokia gera).

AČIŲ Plungės r. savi-valdybei už stovyklai su-teiktą finansinę paramą.

AČIŲ „Lions“ klubo nariams, kurių dėka dvi-dešimt vaikų stovyklavo nemokamai.

AČIŲ Lietuvos skau-tijai už suteiktą finansinę paramą.

Dėkojame Ternopolio (Ukraina) savivaldybei, parėmusiai jų miesto PLAST organizacijos atstovų (skautų ir ne

Į rytinę rikiuotę.

skautų), atvykimą. Taip pat – visiems mus aplan-kiusiems ukrainiečių vai-kams ir ypač jų vadovams Igoriui, Lilijai, Svetlanai ir Halinai.

Plungės technologijų ir verslo mokyklai bei jos direktoriui Audriui Misiūnui už 8 ukrainie-čių apgyvendinimą ir programą.

AČIŲ tunto bičiuliams švedams iš Bohxolmo už materialinę paramą.

AČIŲ Plungės deka-nui Vytautui Gedvainiui už apmokėtą autobusą nuvežti ukrainiečius į Kryžių kalną.

AČIŲ šiems žmo-nėms:

stovyklos viršininkei Deimantei V. (Pokahon-tai),

komendantui Giedriui (Wapi Mato),

Plungės Godingos tunto tuntininkui Žydrū-nui (Bizono pilvui),

Programos vadovei Kristinai (Turinčiai at-sarginį planą),

Didžiojo puodo mo-tinai Ingai, pavergusiai stovyklautojų širdis gar-džiausiu pasaulyje mais-tu, bei jos pagalbinin-kėms Viktorijai, Zitai ir Stefanijai,

Simonai ir Aušrai, ku-rrios rūpinosi sunegalavu-siais vaikais.

AČIŲ visiems gen-

Stovyklą aplankė ir pirmieji Godingos tunto skautai Agnė ir Dovydas (dešinėje).

čių vadovams: Kamilei, Aistei, Aušrai, Miglei, Gretai, Gustei, Simonai, Akvilei, Lilijai, Barborai, Anastasiiai, Gabrielei, Eimantui Č., Eimantui M., Ugniui, Eimantui N., Ramirui, Deimantei J. ir Pauliui. Taip pat – Mildai, pagelbėjusiai stovyklos pirmomis dienomis.

AČIŲ Lietuvos skau-tijos Telšių krašto seniūnui Tadiui.

AČIŲ Godingos tun-to užaugintiems skau-tams Akvilei, Monikai, Audronei, Faustai, Gitai, Emilijai, Agnei, Dovy-dui, Artūru, Viliui V., kurie vieni ilgiau, kiti trumpiau mus lankė ir mums talkino, bei prie jų prisijungusiam sk. vy-čiui Vytautui iš Vilniaus. Taip pat – mūsų pir-

mosios vados skautams, kuriuos auginome prieš 30 metų, – Mindaugui ir Ričardui.

Svečiams broliams ir sesėms iš Rietavo Nijolei ir Virgilijui, iš Telšių – Viliui, Editai, Donatui.

Nuoširdus AČIŲ skau-tų tėveliams Ramutei ir Giedriui, Izabelei, Agnei, Mariui. Stovyklautojų tėveliams Orintai, Dai-vai ir Osvaldui, Godai ir Dovilei, kurios ne tik tal-kino, bet ir visą stovyklą vaišino bandelėmis.

Kaip gali kas nors ne-pavykti, kai susivienija tokia stipri, palaikanti, geranoriška bendruome-nė. Kartu mes – didžiulė jėga. AČIŲ.

S. Kristina

Metas pasidžiaugti patyrusio skauto kaklaraiš-čiais.

Įveikus stovyklos užduotis kiekvienam įteiktas pažymėjimas.

Apie parkų meną Vokietijoje ir Plungėje

ATKELTA IŠ 6 PSL.

pastangomis suvaldyti gamtą. Kad tai ne visada pavyksta, įrodo Sansusi

parko fontano istorija. Jį, nusižiūrėjęs į Versalio rūmus, užsakė Frydrichas Didysis, tačiau vandens slėgio problemos XVIII

Potsdamas. Vokietija.

Susitikimo dalyviai Plungės viešojoje bibliotekoje.

a. ilgą laiką neleido pakelti vandens srovės aukšty. Techninę problemą pavyko išspręsti tik vėlesniais amžiais pritaikius garo variklius. Technikos pasiekimai žavėjo ir kunigaikštį Francą. Savo parke jis pageidavo matyti garsaus Anglijos tilto (iron bridge) santykiu 1 su 4 sumažintą kopiją. Tiltas buvo pastatytas 1791 m. ir tai yra pirmasis plieno konstrukcijų tiltas Vokietijoje. Rūmuose taip pat buvo įrengti šaldytuvai, maisto pakėlimo lifantai. Plungės parko laikrodinės (1846 m.) bokšte išlikęs reto inkarinio mechanizmo laikrodis. Laikrodinės restauravimo metu (2011–2012 m.) laikrodis taip pat buvo restauruotas ir veikia. Tai gi laikrodžiai bokštuose

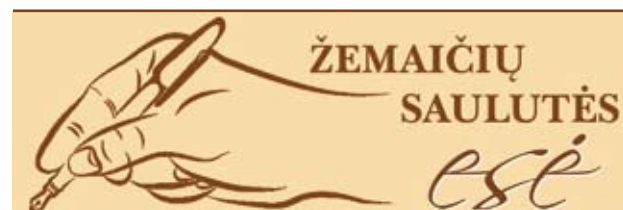
XIX a. signalizuoja prasi-dėjusią naują kapitalizmo epochą su pakitusia laiko verte: „laikas – pinigai“ bei prasme: ciklinio laiko ritmą keičia linijinis. Nors Plungės laikrodis su savo viena rodykle ne taip jau ir paiso tikslumo, tik apytiksliai, žemaitišku tikslumu.

Baigdamą E. M. Kaufmann dar kartą pabrėžė, kad parkai buvo kuriami ne bet kaip, chaotiškai, o akivaizdžiai transliavo tam tikras reikšmes, savininkų požiūrį į žmogų, gamtą ir pasaulį. Ar posūkį nuo geometriškai tiksliai suprojektuoto į kraštovaizdinį parką vertinti kaip aukso vidurio netektį, ar kaip žmogaus individualumo ir autonomijos pergalę?

Vėlesnė istorijos eiga parodo, kad reikia abiejų: ir tvarkos, ir laisvės, visada reikėtų siekti pusiausvyros tarp abiejų pradų. Atsakymą į klausimą, kas galbūt nustebino Plungės parke, pranešė po gausių komplimentų paminėjo, kad tiek Palangos, tek

Plungės parkuose ją sutrikdė prie rūmų stovintys automobiliai. Ar tikrai tai neišvengiama? Taip pat mums įprastas Stoties gatvės artumas jai pasirodė per daug intensyvus: „Matomos pravažiuojančios mašinos išsklaido parko rimtį. Rojus turėtų būti aptvertas, sacrum atribota nuo profanum.“ Komplimentų susilaukė „nenulaužyti“, natūralią pievą primenantys parko gėlynai, sukuriantys dinamišką, nuotaikingą atmosferą. Paskaita ir pokalbis po jos suintrigavo klausytojus, sužadino norą aplankyti Vokietijos parkus, nes, cituojant E. M. Kaufmann, „matai tai, ką pažįsti, apie ką turi supratimą“. Įgijus šiek tiek žinių, kyla ir smalsumas, noras susipažinti artimiau.

Pagal E. M. Kaufmann pranešimo tekstą parengė Vilma Mosteikienė

„Žinau, kodėl taip yra. Kaltas ne vakar gertas vynas, ne prasta lova, kurioje miegojau, ir ne lietingas oras. Pasirodė demonai ir išderino kiekvieną mano būties stygą. Sugrįžo baimė – tas siaubas, pažįstamas iš vaikystės košmarų, pasakų ir mokiniams lemto likimo. Baimė – tas persekiojantis neišvengiamumo, melancholijos ir egzistencinio nuobodulio šešėlis. Koks blankus šis pasaulis! Kokia baisybė – rytoj vėl keltis, vėl valgyti, vėl gyventi! Kodėl privalome gyventi? Kodėl žmogus toks baikus ir geras? Kodėl jau seniai negulime jūros dugne?

Net žolė neužaugo. Negalima būti klajūnu ir menininku bei tuo pat metu – sveiku, sveiko proto buržu. Jei trokšti apsvaigimo – priimk ir pagirias! Jei trokšti saulės ir gražių fantazijų – priimk ir purvą bei nuovargį! Viskas glūdi tavyje: auksas ir purvas, džiaugsmas ir liūdesys, vaiko juokas ir moralinės kančios. Priimk visa tai, dėl nieko neliūdėk, niekur nebėk! Tu ne buržu ir ne graikas; tu nesi harmoningas ar savitvardą išlaikantis žmogus – tu paukštis audros sūkuryje. Tegul ji siaučia! Leisk jai tave nusinešti! Kaip tu melavai! Kiek tūkstančių kartų – net savo knygoje ir eilėraščiuose – apsimetinėjai harmoningas ir išmintingas, laimingas ir nušvitęs! Taip pat elgėsi ir didvyriai, puldami į mūšį, nors jų vidus drebėjo iš baimės! Dieve mano, koks į beždžionę panašus ir pasipūtęs yra žmogus – ypač menininkas, ypač poetas, ypač aš!“

Hermanas Hesė. „Keleivis“

Iš ispanų kalbos vertė Genovaitė Matevičiūtė

„Dingstančio ir atgimstančio kultūros paveldo vaizdai Vlado Gaudiešiaus fotografijose“

Vladas Gaudiešius gimė rugpjūčio 28 d. 1936 m. Užupių kaime, Rietavo savivaldybėje. Foto žurnalistu pradėjo dirbti 1967 m. Šilalės rajono „Artojo“ laikraščio redakcijoje. Nuo 1972 m. jis dirbo fotokorespondentu Plungės laikraštyje „Kibirkštis“ (dabar – „Žemaitis“).

V. Gaudiešius taip pat buvo stereotopografas, kino operatorius – kūrė kino reportažus Lietuvos televizijos informacinei laidai „Panorama“. Lietuvos žurnalistų sąjungos narys. Jo fotografijas spausdino Australijos, Rusijos, Latvijos, Čekoslovakijos, Lenkijos, Izraelio, Prancūzijos, JAV lietuvių išeivių leidiniai. V. Gaudiešiaus fotografijos puošia daugybę Plungėje ir Lietuvoje išleistų knygų bei periodinių leidinių.

Fotografo sukaupta fotografijų kolekcija – ištis milžiniška. Jo fotografijų ciklai pelnė prizines vietas respublikiniuose žurnalistų konkursuose, o Lietuvos Respublikos kultūros ministerija V. Gaudiešių už profesionalumą apdovanojo padėkos raštu.

Ypač gausus V. Gaudiešiaus fotografijų palikimas dvarų ir medinės architektūros temomis. Šiais metais, minėdami fotografo 90-metį, kviečiame aplankyti jo fotografijų parodą „Dingstančio ir atgimstančio kultūros paveldo vaizdai Vlado Gaudiešiaus fotografijose“.

Plungės viešojoje bibliotekoje

Paroda veikia rugpjūčio 21 d. – rugsėjo 17 d.

Kviečiame susipažinti su fotografo užfiksuotais kultūros paveldo vaizdais – tuo, kas nyksta, keičiasi, atgimsta.

Plungės viešosios bibliotekos inf.

RUGPJŪČIO 21–RUGSĖJO 17 D.

PARODA, SKIRTA FOTOGRAFO VLADO GAUDIESIAUS JUBILIEJUI

DINGSTANČIO IR ATGIMSTANČIO KULTŪROS PAVELDO VAIZDAI VLADO GAUDIESIAUS FOTOGRAFIJOSE

Sveikiname jubilatą su 90-mečiu ir kviečiame aplankyti jo fotografijų parodą

PLUNGES RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

DAILIUOJI

literatūra

A noji? Noji noji!..

Šimeta Vėlniaus kningu mogie bova pri-statītas žemaitėškā parašītas istuorėjės „A noji?“. Kningas autuorios – Šaltmeris Tuoms, pravardė Tomsuons. Kėlėma ēš Telšiū, kelis metus pasėdarbavė Čikaguo, vo dabā vėsus ēšalkosius šerōs sava restuoranelie „Palongė“ Palonguo. Telšiū apīlīnkies dērbēs kina mechanėko, Čikaguo - taksisto. Keliautuos. Bovės slaugītuos, valītuos, picu ēšvežiutuos, dažītuos, statītuos. Vo dabā – jau ē tēkros rašītuos.

Vėlniaus kningu mogie – Tomsuons ē Kmita Rimants.

TRUMPS TOMSUONA CV

Pėrmōjē sava kninga ēš-lėdosē rašītuojaus gīvenėma kels gal būtē atsekams ēš anuo raštu.

Prabiegosėmē omžiou ons toriejės vākščiutē i muokīkla, i mela impe-rėjē, so vėsuoms tuoms žėniuoms, niekam negalie-dams prasėtartē api plėka karalio.

Studijavės neakėvaizdē – būdams pėnkiuolėkas ožraugēs pėrmōji sava vīna. Tumet gīvenėms bovės iduomiesnis ož kina...

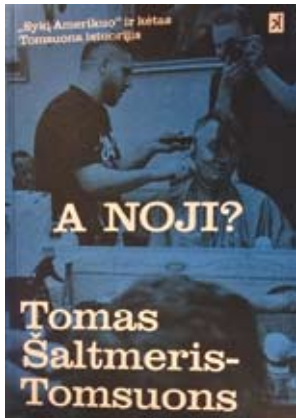
Tumet skaitēs Keruaka „On The Road“. Kūrēs sava American Dream. Sosėdiejēs so kėtās Ame-rėkas ožkariautuojēs ēš Telšiū ēr atsėradēs Čikagas priemiestie. Štatūs dērbēs vėsuokiausius darbus, ēš-gīvenēs nepakartuojemus nuotīkius.

Vo dabā jau 25 metā kāp Tomsuons tor gastropaba Palonguo „Palongė“ – verd, kep ē truoškēn. Kāp pats saka – īr vėries so statībė-niems pertraukuoms.

Šaltmeris Tuoms-Tomsuons.

Miečiaus Arūna nuotrauka.

Pėrmuoji Tomsuona knīga.

„Kai tekstas skamb kai rokenrols, ne taip i svarbu, ka ne viską suprantī, vis tiek pagauni ritmą. Žemaičiai čia testuoj Amerika, o žemaičių tarmė užsived kai sena galinga „Forda“ variklis, varoms humoru i ramiu susitaikymu su sava i gyvenima ribotumais.“

Kmita Rimants

Ruomana „Pietinia kronikas“ autuoriaus Kmitas Rimanta žuodis api kninga „Anoji?“

ŽEMAITIU KALBA

Tomsuons raša, kāp ons pats saka, „sava žemaičių tarmi, katruo netrūkdava gatvis slenga su slavizmās ir anglicizmās“. Anuo kal-ba par vėsas tas čikagas ē palongas bėški priartiejē pri lietoviu bėndrėnēs (va – ne-blėka žemaitėškuosės tara-muosės nuosakas „būčiuo“, bapalėka „būčiau“...). No naujē ēškepts (ēšvėrts?..) rašītuos ēšsauguoję šmuota tuokiū žemaitėšku žuodiu ē pasakīmu, katrū jau ni patiūs Telšiūs kēta karta nebėšgėrsi.

Žemaitėškuo telšėškē kninguo – tekėnē, čiū-derstva, ēškadas, vėl'ns, cigaretē, šiuperis, On-tanis, onžoulā, papunīs.

Tomsuona heruojos – par-davuo, zgedaun, skundās, joukoun. Poikē dalīvėnē žuodē – nuleidėn, nusnau-dėn, apejėn, nustuojėn, matėn, pajiemėn, sektu-mės. Ė truošnē žemaitėškē pasakīmā: „iš po darba“, „ne unt karta“, „guliedams unt luovas“, „atsijiemīs nu monīs“, „unt vakara“, „kou vardu būsi?“.

Vo kāp žemaitiu kal-ba – ba ēškėrtėnē jouka! Va – Tuoms jaunīstie bova gōsdėnams, ka kūrindams cėgarietus tēp ē neožaugs. Ė bova baisē nusėgondēs – „negi jau tuoks ir būsu – tipo, stats iš viedra pastuovē galiesu gerti“. No vėsū pašpuosėnėmu sorašīms čē būtom kāp vėišniu ron-kluiuojėms nu torta. Vo jug kuožnos skaitītuos tor nu-

sėpėrktē ton torta – kninga „A noji?“. Leidīkla „Kitos knygos“ parūpėna 1000 što-ku – ēr internetėnē knīgīnā dar anū tor. Vo „apšėlėmou“ galietom būtē istuorėjės svetainie „noji.lt“.

AUTUORĖNĖ RAŠIBA

Tomsuons nelaikuos jau bamaž vėsū žemaitiu pri-jimtuos rašības, katruos taisiklės nustatē kalbėninkā Girdenis Aleksos ē Pabrie-ža Jūzaps. Raša nuosėnius balsius, balsi „y“: „meksikā mon pasiruodi tuokēi šir-dėis žmuonis: gyvatis užun-tie nelaika – trauk peilį iš karta“; „Bet, kāp sakydava Prometiejus, gyvs i žemį nesuljši“. Raša nu kuokiū 2013-tu metu – kumet dā ta žemaitėška rašiba nebova

tēp platē pasklėdosi. Ėr au-tuorios tor teisē rašītē valog sava sopratėma. No...

No kėtuo vėituo gaunās ē tuokēi bėški kalbuos ēš-kraipīmā. Va – skaituom „prisimynti ton istuorijį“, vo interviu Tomsuons aiškiū aiškiausē saka – „istuorėjē“. A čē lietoviu bėndrėnēs, a dūnėninku itaka? A kningas redaktuoriu somanīms? A miegėnėms „itėktē“ vė-sims lietovems. Kāp tēn babūtom, pėrmuosės sava kningas autuorios dā gal pataisitē sava rašiba. Kāp ons pats raša: „kāp sakydava Archimeds, vėskam savs laiks“...

„Žemaičių saulutė“ spaus-dėn kelis 2026-āsēs ēšlėstuos kningas gabalelius.

1994 vizu i štatus nieks šėp nedalėna, reikieji kažko-kiuos priežastėis, kuoki vėlnia tu tēn trinkys. Draugielis mona jau turiejī ton stebukla, vadinamu viza ir sūvedī moni su spuortininku koupeli, katrēi bova įsukėn gera versla. Bizni plans paprasts, sakykem Vilniaus taekwondo klubs gaun pakvėitėma dalyvauti kokiuos tai varžybuos, Dieva užmirštami Amerikas priemiestie iš vietini kluba. Nu ir tada surenk kuoki dešymt luochu, pajem nu anų po 800\$, ir ved i ambasada. Ka atruodytumi kėičiau, prikabi-nie tau unt kakla medaliu, prikaišiuo diplomu i kišenīs, o karts net ir i laikrašti “Sportas” met kuoki straipsni api neregietus taekwondistu pasiekimus (fake news jau bova ir tada). Po trūmpa puokalbi su su bizniaus vedliu, mon kažkudiel bova patikietas sportuojonti treneri pareigas,

Kāp kuovėnius kinus ruodēs kina mechanėks bova paskėrts tekvondo trenerio...

Gyvenėms užpelkie daug kam atruoda prilyginams ruojou, bet teisybis siorbelę pastebiesu, ka tai yr totalus mits. Prabiegusiami omžiou teka lunkytėis tuo ruojaus darba stovykluo, ir mon vėks pasiruodi biški kitap. Dėrbau tēn daug, o tai kažkāp nesyrīš su ruojumi. Ra-šydams CV galiečiau pasigėrti tokiuom profesijuom kap medicinas bruolis, taksists, janituorius, picu išvežiutuos ar tiesiog plataus pruofili vidaus apdailinyks, aš jau nešneku api profesionalu lungų valytuoji. Gera pusmeti teka padirbieti Air Duct Cleaning company, kor mona

Kāp atruoda trumpa darbėnē autobiografėjē...

Bolognese padaža, katron muni pamokėna vėrti lieto-vi, aš dažnā darau sava vakams ir draugams, bet šindėin pradiejau gamynti ton padaža ir kažkāp nuejau kėtu keliu, tiesiog prakepiau jautienas farša su svogūnās ir pipirās, nuors intensija bova kėta, kap ir su pasakuojimu api bo-lognese padaža. Viešpats keliai nežinomi.

Tėisa, ton padaža aš kažkumet buvau pagamėnis kitam

Kāp ir gamėnams Bolognese padažos...

Po valunduos aš jau trypčiojau pri tipiška vidurėnis klasīs amerikuona privataus namoka duru, priš tai jau pats apžiuriejis kėimi stuovynti geruokā pavargusi įlėnktu sparnu nublokusis raudonuos spalvuos, keturių tekiniu samochuodu, su užrašu unt bagažėnis dongčiaus “Mustang” . Nesliepsu, panašumu i legendini 1968 muodeli kap ir nebova, o ir bičas atidaris doris mon nepatėka, nebūtina mokietī kalba, ka suprasti, ka tau meloun api kuoki tai atsargėni mašina, su katra būktais muokies važinieti anuo žmuona ir įlėnki sparna, o dab jau pramuoka ir dēl tuo pardoud. Bleee, gaila, negaliejau anam papasakuoti, ka aš

Kāp bova perkama mašėnelē „Mustang“...

Karts, skaitiniedams protyngu žmonių myntis ar is-tuorijas, aptynku tuoki puosaki-pamastyma, ka geriausē žmuogu pažynsi kartu kuopdams i kalnus. Biesas žėna, negalu gynyčitėis, bo pats tik esu vākščiuojis po Tatrus Slovakijuo, vaikystie įveikiau Goverlas viršukalni Ukrai-nuo, nu, ir mūsa gigantus, tuokius, kap Medviegalis ar Šatrija. Tai negaliečiau patvėrtynti tų iškilų asmenybiu teuorija, bet po teiginiu, ka geriausē pažynsi emigracijuo, galiu pasirašyti skaniausē kada gertu stautu. Po savaitis

Kāp pažintē žmuogo? No jug emigracėjuol..

padiejiejēs darbavuos Beavis and Butt-Head, vėins balts, kėts jouds. <...> Priijymdams muni i darba kompanijas vaduoys manau aiškę suprata ka mona green card katron tujaus gausu yr mits, bet tou muomentu galiojontis teisīs bova gan nebluogs masals. Pats buosas mon pasiruodi gan intelektualus bičas, bo uns elementariami puokalbie pami-nieji keleta poetu ir pasipasakuoji ka studentavima laikās, univiera bėndriki garsa kolonelie augėna žuoli. Anuo žmuona su totalę prarukytu balsu ir užtinusēs paakēs vistėik trauki i paslaptynga bytniku kartuos muoteri.

nabagou senuoliou, katron turiejī aplunkyti anuo sūnus, Čikagas simfuonini orkestra dirigėnts. Mona šedevrs vėršija vėsus giminies lūkesčius, po vakarienis sūnus su tievu atsistuojėn pluoji mon už vakarieni, o paskou mes klausimies muzikās iš patefuona—tai bova tuo sūnaus dirigoujams orkestras, beruods Bacha grooji.

Gal ryt aš parašysu ton recepta.

atvykis iš mela imperijas ir tuokius diletantus aš matau aiškiau už ton žmuogu pavardi “Rentgens”, bet nežiūront, ka aš anon demaskavau savie, dar ir supratau, ka be pin-kių stuolniku či nieka nebūs. Be Mustanga parjuoti irgi bova nepatuogu, bo ir draugų prašinieti, ka vežioutu tavi apžiurieti kokių tai džionkiu pakirieji, žuodž atmatavau aš tam rėibaloutam snukiou pėnkis Benjemijus Franklinus ir jau po 10 minučių myžinau vėinu iš Čikagas greitkeliu. Panašu, ka bova pėlnatis, bo kitėp negaliečiau paaiškynti, kam aš tai rašau šindy.

gyvenima Bridžpuorta komunuo, pradiejī aiškietī, kas yr kas. Pasiruodi, ka kėiti bakūrā nier kėiti, o tik tokēs prymet, kaukis krėta unt smūge, kad ir kėik, tų kaukiu sąvinyka anas bandi laikyti. Mon tai irgi bova pamuoka, bo labā aiškę supratau, ka paprastoms ir nuoširdoms, visad nugalies falša, gali melouti, kėik tik nuori api savi, bet emigracijas komunuo tu tiesiog atruodā joukyngā, čē vėks kiaurā matuos, či ne Telšę.

ŽEMEIKYTĖ Evelina

Genealogijos savaitgalis pri Biliuonių piliakalne

Isivaizdauk, ka galietumi sotėktė vėina eš sava pruo-tieviu: paspaustė ronka, nosėšipsuotė, pašnekinė. A žinā, kuo anuo paklaustu-mė? Kon nuorietumė anam papasakuotė?

Sunkus rėkals: je so dabā gīvenontės galam pasiro-koutė, ta pruo-tieviu pa-žintė ir sunkiau – paklaustė nebgalam, vo ešsiaiškintė kon daugiau api anus rėk pasistėngtė. Ne tik vardus, pavardis, datas ir svarbė sužinuotė, bet ēr bonditė pažintė anū palėktus pa-pruotius, tradicijės, pasi-muokintė šuokiu ēr dainū, prisimintė, kon znuočėj paprastoms ēr tėkras rīšis so kėtās žmuonimis. Ton sava kailiu patirė ēr igīvendintė stėngies gražiuos švėntis – genealogijos ēr tradiciju savaitgali „Pruotievė ēr mes“, katras vīka Biliuo-niu etnografinie suodibuo „Givenėms“ rugpjūti 14-16 dėinuom, dalivė.

Kon tēn dėrbuom? Lėn-gviau būtom pasakītė, kuo nedėrbuom: ēr šuokuom, ēr dainiavuom, ēr rimtā muo-kinuomies, ēr dā visa kuo veikiem. Pėnktadėini sosi-rinkėn pirmiausė pouliem pažindintėis, ēr ne bet kāp – vo rokoudamīs kuožnos

api sava gėmini, prėsėmini-mus, vaikistė. Keists daliks – besėšnekiedami api sava giminies istuorijė ēr geriau vėins kėta pažistam, ēr ki-tims padėdam prisimintė api savėški. Vo dėdelė dailė

pėrmuoji vakara pabaigā reikieji ne kuo kėta, vo dainū ēr pasaku – ton ma-luonoma apturiētė mums pagelbieji Asnauskienė Vir-gina eš Drevernuos.

Ontrōji rītmeti kibuom pri

rimtū darbū – aiškinuomies, kam reikalings genealogijos muokslos, kon su anou gal nuveiktė, kāp ēr kor ēiškuotė žiniū, skaitītė bažnitėnius metrikus ēr dā daug visuokiu mondriū. Dā vėins svarbus darbs laukė rėngini daliviu: reikieji pėitams pasėtaišitė cepelinu – jug negal pamērštė tuos svarbiuos pruo-tieviu ēr mūs pačiū gīvenėma dalėis.

Po pėitu apšnekiejuom Žuolinės tradicijas, rišiom puokštikis, paskiau miegi-nuom aiškindėis gimtuosius kalbuos ēr anuos istuorijės klausimus, vo po vėskuo lauki vėins smagiausiu sa-vaitgali muomėntu – Žuoli-nis toncė. Atvažioutė ēr pa-gruotė, ēr tonciu pamuokin-tė maluonė sotėka Jogminū šeima – Olia, Saulius, Luks, Mats ēr Kotrīna eš Varniu. Turiejuom dėdelė pasiseku-si vakara, katron užbaigiem grėkiu pluovu naktipėitams ēr krentončiu žvaigždīū ēiškuojimu ont Biliuonių piliakalni.

Paskutinioji dėina klau-siemies Našlėnienės Ra-munės paskaituos api tau-tėniu joustu audėma ēr Bagduona Viteni paskaituos api genetini genealogijė. Prisišveitiem šaltibarščiu, prisidariem šiaudū paukš-čioku so tautuodailininki Lengvinaitė Dalė, apšne-kiejuom vėsus rėkalus, vo pabaigā so gintara dolkiem palėduom i ogni palinkiejė-mu ēr svajuoniū atėnontims metams. Vo ka ešsėskėrtė nebūtom tēp liūdna, pabai-giem savaitgali klausidamīs Almėna Adrijaus eš Plateliu diktė graži koncerta.

Tēp tatā pralėduom be-veik tris dėinas: prisiminda-mi, ēš kor esam, veiziedami, kor tuoliau ētė ēr muokin-damīs tuo, kon buvuom pa-mērši. Jug ne veltou saka, ka medis be šaknū neaug: tēp ēr žmuogus be šaknū palėikt neb žmuogus. Ka tū šaknū nepraganītumem, toram ēiškuotė pruogu sosėbortė, būtė kartu ēr prisimintė ton, kas kuožnam žmuogou ir

svarbiausė – sava šaknis.

Diekavuoju kuožnam prisidiejusem, vo dikčiausė sava tievam Laimā ēr Ruo-bertou, sesė Ugnė ož vėsa pagalba riktoujont viskon rėnginiou, vėsimis aukščiau paminietims ožsėjiemėmu vediejems, Grušou Edvar-dou ož rėngini vaizdū filma-vima, Žemeikienė Laimā ož fuotografavėma, ēr vėsimis dalivėms ož sprėndėma Žuolini atšvėsti kartu. Gerā, ka ir gerū žmuoniū, gerā, ka galam sosėtėktė – dous Dievs, grėtā viel sosėtėk-sam: pruo-tieviu pažinėms nikumet nesibaig...
Klaipiedas rajouns

Nu redakcijės: Rėngė-nė organizatuorė ē rašėnė autuorė Žemeikytė Evelina – kėlėma nu Endriejava, ēš šiaurės žemaitiu kretėngėškiu. No nu tēn tujaus i vakarus – vakarū žemaitė, vo i pėitus – pėitū žemaitė varnėškė...

Žemeikienės Laimas ē Gruša Edvarda nuotraukas

Žigis Končiaus gimtėnie

Šimeta – 140 metu nu žėnuoma fizėka, etnuografa Končiaus Ėgna (1886-1975) gėmėma. Anuo gimtėnie Porvātiūs (Plungės r.) Plun-gės bibliuoteka dara kraš-tietė pamėnavuojėmus.

Rogpjūtė 1 d. Krajėns Algimants eš Ekuoluogėjės kluba „Liepija“ vedė i 12 kėluometru ēlgoma žīgi Končiaus vaikistės takās. Kels vedė par konėgākštė Oginskė Mėkuola mės-kus. Tris kartus reikiejė brėstė par Sausdrava opė. Maršruta stuotelines bova skaituomas i žemaitiu kal-ba ēšverstas ēštraukas eš Končiaus kningas „Mano eitasis kelias“.

Gimtėnie – Končėinuo – žīgeivius prijiemė Ėgna anūks Končios Gintars. Papasakuojė api buočiaus muokslus Lėipuojės gim-

Žīgeivė brėda par Sausdrava.

nazėjuo, fizėkas studėjės Petrapėlie, darba Duotnu-vuos žemės ūkė muokikluo ē Žemės ūkė akademėjuo. Dar – api baisė „keliuonė“

i Červėnė, ēš katruos galiejė ē nebsogrītžtė. Ėr api pasė-traukėma i Vakarus.

Po žīgė Končėinuo bova etnuoluogės Savoniakaitės

Končėinuo laukė Končios Gintars.

Vidas paskaita „Profesorius Igno Končiaus etnoaistra ir etnoveikla“. Liaudėšku mo-zėkas instrumentu meistrs Lučinskis Alfreds papasa-kuojė api konklės, bova ēšstatita konkliu paruodelė, skombiejė konkliu mozė-ka (2026-ėijė – Konkliu metā). Koncertava kapelėjė „Riviena“.

Mosteikienės Vilmas nuo-traukas

„Žemaičių saulutės“ inf.

GIMTĖNĖ

Končiaus Silvestra ūkis Porvātiū suo-duo bova tuolėmiausis nu dvara. Čė bova gals dvara žemės, čė – Valončiaus rėba, čė – apskrėčiū (Telšiū-Raseiniu) rėba.

Medingieniu dvars seniau priklausė konėgākštėms Veriguoms, ruoduos, Ve-riguoms-Darevskems. Dabā dvara valdė Šokšta, vadėnams medingienėškis, kad atskėrto nu ožpelkėškė, kontautėškė a žlėbėnėškė Šokštu.

Nu mona tievėškės lig dvara bova gerė septinė kiluometrā.

Mona buočios Končios Silvestrs ejė laža i dvara – bova baudžiauninks. Stombos, aukšta ūgė. Svėks lig pat omžiaus gala. Mėrė a na 84-riū. Dā atsėmėno, kāp ons nu svarėnė sokraus gabala liōb atkōs mums, vākams, namažus sokraus gabalelius. Sens būdams druožė griėblakuotius ē dėrba kre-žolius ēš žėlvītiu. Bova „ont ēšimtėnės“ pas jauniausė sūnaus Ontuona Mėkuola, mona tieva, Porvātiūs. Čė ē karša.

Ėš Končiaus kningas „Mano eitasis kelias“ (vertėms i žemaitiu).

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĖMĖJAS –
PLUNGĖS RAJONO
SAIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2026 m.
projektas „Gyva kalba – gyva
tauta“, skirtas Žemaitiško
rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2026 m.
projektas „Iš žemaičių žemės
atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Piltauskio IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebzdaite, Nijolė Jankuvienė,
Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Oti-lija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė,
Lidija Šimkutė (Australija), Genutė
Matevičiūtė, Kristina Piltauskienė,
Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma
Šakienė.

Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatkų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Straipsnių ir laiškų autorių
nuomonės gali nesutapti su
redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Piltauskas

Tiražas – 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com